[Х]УРЯАЛГЫН ТҮРҮҮШҮҮЛҺЭЭ ЖЭШЭЭ АБАГТЫ!

[Бү]ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 216 (9969) | 1962 оной сентябриин 11, вторник | Сэн 2 мүнгэн

[Хү]ДӨӨ АЖАХЫН ЖЭЛЫЕ АМЖАЛТАТАЙГААР ТҮГЭСХЭХЭ

[Р]СФСР-эй Хүдөө ажахын талаар комитедэй заседани

[РСФ]СР-эй Хүдөө ажахын талаар комитедэй ээлжээ[тэ засе]дани болобо.

[«Ур]аса хуряалгын, оробо таряа бэлэдхэхэ гүрэнэй [түсэб] ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай» асууда[ли ком]итет хаража үзөө. Таряа хуряалга, тэрэнииие [гүрэндэ] худалдалга олон областьнуудта, хизаарнууд бо[лон авт]ономито республиканuудта нёдондонойхидо ор[оол]ээд эмхитэйгээр үнгэргэгдэнэ. Гэхэ зуура, хү[дөө аж]ахын талаар областной, хизаарай болон респуб[ликанск]а зарим комитедүүд, нютагуудай үйлэдбэриин [управлен]инүүд хадаа хүдөө ажахын жэлые һайнаар [түгэсхэхы]н түлөө харюусалгыс хүсэдөөр мэдэрнэгүй, [х]уряалгын хүдэлмэриие, гүрэндэ оробо таряа [тушаалга]ые түргэдхэхэ талаар бии байһан арга болом[жонуудые] һулаар хэрэглэнэ.

[Баруу]н-Хойто зүгэй, Центрэй, Зүүн Сибириин за[рим обла]стьнууд болон автономито республиканuудта, [тэрэ тоо]н Томско, Кемеровскэ болон Новосибирскэ [областьн]уудта таряа хуряалга хангалтагүйгөөр үнгэр[эгдэ]жэ комитет тэмдэглээ. Оробо тарян горь[тойгоор ху]рээгдэнэ. Автомашинануудай нилээд олониинь [хүдэлмэригүй]гээр соо хүдэлнэ. Эдэ бүгэдэ хадаа таряа ту[шааха т]үсэбэй дүүргэлтэдэ һаад ушаруулна. Алтайн [хизаарта], Новосибирскын болон Омскын областьнуудта [таряа ху]далдалга илангаяа ехээр удаарна. Сентябриин [1-эй бай]далаар алтайнхид таряа худалдаха түсэбөө [тон] 16 процент, новосибирскынхид—17,6 про[цент, омс]кынхид—12,1 процент дүүргэһэн байна. Вол[гын, Урал]ын, Центральна болон Баруун-Хойто районууд[та гүрэндэ] оробо таряа тушаалга ехээр унжагайрна.

[Зарим обл]астьнууд, хизаарнууд болон автономито рес[публикан]уудай хүтэлбэрилэгшэд хадаа өөһэдтэнь даал[гаһан] зорилгонуудые дүүргэлгэдэ тон ехэ харюусал[гатайгаар] хандаха ёһотой. Сагай уларилые, онсо өөрэ[гүй тар]алые хододоо шалтаг болгоод, газар тарялан[гай ажал]осон ёһоор эрхилдэг болохын тулада юушье [хэ]р һуужа, гүрэнэй түсэбүүдые хэдэн жэл соо [ту]раалуулан дүүргэнгүй байжа болохогүй. **[Тэдэнэй ха]шамнай хооһон найдуулга бэшэ, харин оробо [х]эрэгтэй.** Хайхарамжагүй ябадалтай, туһалам[жа гуй]һэн һанал бодолтой эрид шангаар тэмсэхэ, [мал ажа]лай продуктнуудые бүри элбэгээр абахые [олоор]э хангажа шадаагүй хүтэлбэрилэгшэдые шүүм[жэлхэ х]эрэгтэй.

[Таряа] тушааха түсэбүүдээ, социалис уялгануудаа [амжалтатайгаар] дүүргэжэ байһан областьнуудай, хизаарнуу[дай бол]он автономито республиканuудай хүдөө ажахын [талаар к]омитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй тайлбаринуудые [КПСС-эй ЦК-гай] дурадхалтайгаар комитет КПСС-эй ЦК-гай [РСФСР-]тэхи Бюродо оруулһан байна.

[Дунда]ба болон Доодо Волгын, Урда зүгэй, Түбэй хара [шорой]то газартай нютагуудай областьнууд болон хи[заарнуу]д гүрэндэ оробо таряа горьтойгоор худалдаха [аргатай бо]ломжотой. Түсэбүүдээ (зарим областьнуудта [ху]удаа) дүүргэбэшье, тэдэнэр ажахынуудайнгаа, [колхоз]нууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй ашa [туһые х]охиорангүйгөөр, хэдэн миллион пүүд оробо таряа [нэмэжэ] худалдаха аргатай. Түбэй хара хүрьһэтэ га[зартай] областьдо илангаяа ехэ арга боломжо бии. Эн[э жэлэй о]нойхидо орходоо муу бэшэ ургасын абтаһан [байһаар]шье, гүрэндэ таряа тушаалга удааруулагдана. [Энэ хад]аа хамагай түрүүндэ Воронежско, Орловско, [Курско] областьнуудта хамаадана гэжэ комитедэй за[седани д]ээрэ онсолон тэмдэглэгдэһэн байна.

[Тарья]а хуряалгые түргэнөөр дүүргэхэ, мүн сагай [уларил] хэршье муу байгаа һаань, хуряалгын болон [тээхэ ма]ртна бүхы хэрэгсэлнүүдые эгээн лэ үрэ ехэтэй[гээр хэр]эглэжэ, гүрэндэ таряа тушааха түсэб болон [уялгану]удаа дүүргэхэ эгээн лэ эрид шанга хэмжээнүү[дые абах]ыень хүдөө ажахын талаар нютагуудай коми[тедүүд,]е республиканска комитет уялгалаа. **Хүдөө [ажахын] бүхы хүдэлмэриие түгэсхэхэ талаар тодорхой [хэмжээн]үүдые хараалхын тулада областьнуудай, хи[заарнууд]ай болон автономито республиканuудай хүтэлбэ[рилэгшэд], хүдэлмэрилэгшэдэй зононуудай зүблөө ойрын [үдэрнүү]дтэ үнгэргэхэ шухала гэжэ тоологдоо.**

[«19]62 ондо гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ, нооһо худал[даха] түсэбэй дүүргэлтые хангаха тухай» асуудалые [РСФСР]-эй Хүдөө ажахын талаар комитет мүн лэ хара[жа] үзөө. Олон ажахынуудта (илангаяа Куйбышевска, Эрхүүгэй областьнуудта, Краснодарска хизаарта, Татарай АССР-тэ) мал ажалай продуктнуудые бэлэдхэлгээр тон бэрхэтэй байдал тохёолдоо. Энэ хадаа гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтые таһалдуулгада хүргэжэ болохо гэжэ тэмдэглэгдээ.

Мал ажалай продукциие бүри элбэгээр абажа, гүрэндэ худалдаха талаар хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха шухала гэжэ комитет тоолоно. 1961 ондо гараһан, мүн дээшэшье наһанай бүхы эрэ хашараг буруунуудые, тэрэшэлэн 1962 оной нэгэдэхи кварталда гараһан зарим буруунуудые, голодоһондо гараһан үнеэдые һайнаар шахаха; «Главскототкормын» совхозуудые саашадань томо болгохо, шахаха малнуудаар хангаха; кукуруза, саахарай свёкло, бусад тэжээлэй ургамалнуудые элбэгээр хэрэглэлсэн, үнеэдые һайнаар эдеэлүүлхэ; колхозниуудай болон бусад эрхэтэдэй ажахынуудһаа үлүү гараһан мяха, һү, үндэгэ, нооһо бүри ехээр худалдан абадаг болохо гэжэ дурадхагдаа.

Ажал хэрэгээ хуушанайхяараа эрхилдэг, малые һайнаар эдеэлүүлхэ, мяха, һү, нооһо бүри элбэгээр абадаг болохо тухай бэшэ, харин хайшаншье гэжэ һаань, үлэсхэлэн хооһоншье шахуу байгаа һаань малайнгаа тоо үсөөрүүлхэгүй тухай гол оролдолго гаргадаг хүтэлбэрилэгшэд комитедэй заседани дээрэ хурсаар шүүмжэлэгдээ. Иимэ гурим имагтал малай олоор гарзалалгада хүргэхэ, тиимэһээ ороной мяханай нөөсые ехэ болгохогүй, харин бага болгохо гэжэ ойлгосотой бэшэ гү. Үнеэдэйнгээ тоо амжалтатайгаар олон болгогшод, залуу малые удаан саг соо байлгангүйгөөр түргэнөөр шахажа, худалдагшад олзотохо гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Энээнһээ уламжалан, мал ажал хүгжөөхэ жэлэй түсэбэй дүүргэлтээр, тэрэшэлэн килограмм мяхан, һүн, нооһон бүхэнэй өөрын үнэһөө, единицэ продукци абахын тулада тэжээл болон хүсэ гаргашалгаһаа дулдыдуулан областьнууд, хизаарнууд болон автономито республиканuудай хүдэлмэриие сэгнэхэ гэһэн һанамжа оруулагдаһан байна.

Тиихэтэй хамта тэжээл бэлэдхэлгые, илангаяа силос даралгые шангадхалгада комитет анхарал хандуулаа. Кукуруза болон саахарай свёклые заатагүй солоомотой холижо, силос болгон дараха, хартаабхын эшэ набшые тэжээлдэ үргэнөөр хэрэглэхэ, сабшалан хадалангай болон мүн ой тайга соогуурхишье үбһэ ногоо суглуулжа, силос болгон дараха гэжэ һанамжалан дурадхагдаа. **Тэжээл бэлэдхэлгэ партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай, хүдвөгэй бүхы ажалшадай дайшалхы зорилго зангаараа үлэнэ.**

«Колхоз, совхозуудта үнеэдые түргэнөөр оньһон аргаар һаадаг болохо хэмжээнүүд тухай» асуудалые комитет хаража үзөө. Республиканска организацинуудай олон тоото шиидхэбэринүүдэй гараһан болобошье, энэ хүдэлмэри һулаар хэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Федераци дотор бүхыдөө үнеэдэй 10-һаа дээшэ бэшэ процентнь оньһон аргаар һаагдана, үнеэдэй оройдоол 2,5 процентнь «ёлочка» гэжэ талмай дээрэ һаагдадаг байха юм. Комитет хадаа энэ асуудал үргэлжэ дээрэнь шиидхэхэ тодорхой хэмжээнүүдые хараалаа, үнеэдые оньһон аргаар һааха хэрэг эмхидхэлгые өөрынгөө мэдэлдэ абажа, энэ хэрэгые ойрын хоёр-гурбан жэлэй турша соо хүсэдөөр түгэсхэхыень хүдөө ажахын талаар областной, хизаарай болон республиканска комитедүүдые уряалаа.

Россин тосхонуудай ажалшад хүдөө ажахын фронтын гвардейцүүд—волгоградайхидай, ростовойхидой, хальмагуудай жэшээгээр, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ, Эхэ оронойнгоо болон партиингаа табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ шадаха гэжэ найдажа байһанаа комитет элирхэйлэн мэдүүлнэ. **Росси хадаа хүдөө ажахын продуктнуудые абаха түсэбүүдээ, социалис уялгануудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ шадаха, дүүргэхэ ёһотойшье.**

КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи Бюрогой, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, республиканска организацинууд болон зургаануудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд комитедэй заседани дээрэ байлсаа. КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи Бюрогой Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр Г. И. Воронов комитедэй заседаниие хүтэлбэрилөө.

Худэриин совхозой 3-дахи отделенидэ кукурузын ургаса урда урдынхиһаа һураггүй һайн. Тус отделениин кукурузашад байгша ондо 167 гектар газарта кукуруза таряа юм. Кукурузань гурбан метр үндэрөөр ургажа, буурсагтай болоо. Эндэхи 167 гектарһаа га бүриин 800 центнер шэмэтэ тэжээл абтахань лабтай.

Силос дараха хүдэлмэри үглөөнэй 7 часһаа үдэшын боро хараан болотор үргэлжэлнэ.

Алтайн шара буурсагтай кукуруза ургуулаашамнай Алтай нютагай «эди шэдитэй» кукурузашан—арад зондоо хүндэтэй болоһон СССР-эй Верховно Соведэй депутат Радна Доржиевич Гонсорунов гээшэл.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Р. Д. Гонсорунов кукурузаяа шалгажа байна.

С. Балдуевай фото.

Партиин обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор таряа хуряалга, хадалга, зээлгэ болон гүрэндэ тушаалгаар ажалдаа эрхим һайн үрэ дүн туйлаһан хүдөө ажахын иимэ түрүүшүүл болон колхоз, совхозууд республикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ.

1. Хурамхаанай совхозой хоёрдохи отделени (эрхилэгшэнь А. Л. Малыгин, парторганизациинь секретарь Г. С. Серебренников, местнэмойнь түрүүлэгшэ П. Е. Метешев) гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө 150 процент дүүргээ.

2. Гүрэндэ таряа тушаалгаар түсэбөө 139 процент дүүргэһэн Тарбагатайн аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь О. М. Болонев, партийна организациинь секретарь В. М. Гроссман).

3. Гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө 101 процент дүүргэһэн, мүн мүнөөшье тушаалгаяа үргэлжэлүүлжэ байһан Баргажанай Хурамхаанай совхоз (директорынь Ж. Б. Гармаев, парторганизациинь секретарь Б. М. Надагуров, рабочкомойнь түрүүлэгшэ Б-М.Б. Дмитриев).

4. Тарбагатайн «Коммунизм» колхоз (түрүүлэгшэнь К. Я. Максимов, партийна организациинь секретарь Н. П. Черниговский) гүрэндэ таряа тушааха уялгаяа 100 процент дүүргэһэн.

Түрүүшүүл сооһоо

1. Балых И. И. — хүдэлмэриин 6 үдэр соо «С-6» комбайнаар 233 га оробо таряа хуряаһан Загарайн аймагай Онохойн совхозой дүрбэдэхи отделениин комбайнер.

2. Паньков И. Л.—хүдэлмэриин гурбан үдэр соо Хориин аймагай Чисаанын совхоздо «С-6» комбайнаар 131 гектар сабшаһан Улаан-Үдын бетон-асфальтын заводой хүдэлмэришэн.

3. Аюшеев П. Ж.—120 гектар талмай дээрэ гектар бүриин 1250 центнер кукурузын ногоон эшэ набша ургуулжа хуряаһан Түнхэнэй Саянай совхозой хоёрдохи отделениин кукурузашан.

4. Томилов А. Д.—120 гектар талмайһаа дунда зэргээр га бүриин 870 центнер кукурузын ногоон эшэ набша хуряаһан, мүн тусгаар эрхим 28 гектар талмай дээрэһээ га бүриин 1500 центнер һүн эдеэтэй кукуруза буурсагтайгаар хуряажа абаһан.

5. Цырендоржиев Г. Р.—үдэр бүхэндэ «СК-3» комбайнаар 42—50 гектар хүрэтэр оробо таряа хуряадаг байһан Сэлэнгын совхозой комбайнер.

6. Тимофеев К. Г.—хүдэлмэриин 13 үдэр соо 312 га оробото ургамалнуудые «ЖК-4,6» жаткаар сабшаһан Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой лафетнэ жаткын машинист.

7. Шиханов Н. В.—хуряалгын эхилһэнһээ хойшо «СК-2,6» комбайнаар 300 га талмай дээрэһээ бардам хэшэгтэ кукуруза хуряаһан Бэшүүрэй Логовскиин нэрэмжэтэ колхозой комбайнер.

8. Ураков Э. Б.—хүдэлмэриин 9 үдэр соо «С-6» комбайнаар 378 га оробото ургамалнуудые сабшаһан Зэдын «Октябрьский» совхозой комбайнер.

9. Баннов Б.—хүдэлмэриин 12 үдэрэй туршада 436 гектар талмайһаа оробото ургамалнуудые хуряаһан «Погранична» совхозой лафетнэ жаткын машинист.

10. Немчинов В. М.—10 үдэрэй туршада 348 га оробото ургамал «ЖБ-4,9» жаткаар сабшаһан Хяагтын совхозой лафетнэ жаткын машинист.

РЕПОРТАЖ

ТРАКТОР МАШИНЫН АБЯАН ТАҺАРНАГҮЙ

Сүүдхэ соо һалан һандангүй ороһон һабинуур бороо тогтоод, тэнгэриин хаяа баруун захаараа хүхэрэн, лад хара үүлэнүүд зүүн тээшээ бүлэг бүлэгөөрөө хумиран нүүжэ эхилбэ. Уданшьегүй огторгойдо энэ гэхэ үүлэнгүй болоод, наран хурса элшээ үргэн тала руу элбэгээр түхөөнэ.

Тиигэһээр байтар халюуран шарлагша тарьялангай хадагдаһан баалнууд хатаад: адар томо комбайн, тракторнуудай хүсэтэ абяан уужам тала дайдые зэдэлүүлэн доһолгожо, халуун ажалай эршэ хүсэн минута, час бүхэндэ шангадажа байба.

...Харабтар түхэрсэхэн шарайтай залуу хүбүүн комбайнайнгаа жолооe бүхөөр баришанхай, барабанай амһар руу залгаа гольдирон орожо байһан баалнуудһаа нюдөө һалганагүй. Хүсэтэ «СК-3» комбайниинь бирсагар залаатай шэнисын томо баалнуудые хойно хойноһоонь хомхойгоор залгижа, урагшаа түргэн дабшана. Энэмнай Үдын совхозой (Хори) гурбадахи фермын эрхим механизаторнуудай нэгэн Владимир Санжажитов гээшэ.

— Би мүнөө Доржиев Кимтэй энэ комбайнаар үдэр һүнигүй ээлжээгээр хүдэлжэ, хоёрдохи үдэрөө баал суглуулалсажа байнаб. Тэрэнэй урда тээ лафетнэ жаткаар тарьяа амяарлан хадаа һэм,— гэжэ тэрэ хүбүүн хэлэнэ.

Владимир Санжажитов наһаар залууханшье һаа, хүдэлмэридэ аргагүй дүршэлтэй, шадамар, бэрхэ, ульгам зантай, урагшаа һанаатай хүбүүн юм. Тракторташье хүдэлхэ, комбайншье жолоодожо шадаха. Энэ жэлдэ тэрэ «ЖБ-4,6» түхэлэй лафетнэ жаткаар 12 хүдэлмэриин үдэр соо 325 га тарьяа амяарлан хадаһан, аймаг соогоо эгээн эрхим амжалта туйлаһан байна. Һүүлэй 2 үдэртэ комбайнаар баал суглуулхадаа гансахан өөрынгөө халаанда 40 гектар хуряагаа.

— Ургасаяа өөрөө хадаад, тэрэнээ суглуулан сохижо, алтан шара тарьяа автомашинын хоорбо руу адхаруулжа байхада аятай даа,— гэжэ Владимир хүхюутэйгээр хөөрэнэ.

Мүн нүхэр Санжажитовтай зэргэлээд нэгэ тарьялан дээрэ дүршэлтэй комбайнернууд Очир Хусаев, Гаяс Газисов гэгшэд баһал бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, үсөөхэн хоног соо 300 гаран га дээрэ баал суглуулжа сохёо.

Комбайнаар гараһан холисогүй хушан шара шэниисэ ашаһан автомашинанууд тоог тээшэ хойно хойноһоо оножол байна.

— Ургасашье яһала һайн даа. Гектарай 15—20 центнер тойрон лэ гарана. Оробото-ниишье сэбэр, балай ехэ арилгалтагүй, нэгэ дахин зерноиультаар гаргаад лэ гүрэндэ ашажа ябуулнабди,— гэжэ автомашинын жолоошон Богис Газисов сэбэр буряад хэлээр зугаална.

Гурбадахи фермынхид мүнөө бүхы оробо тарьянайнгаа 60 процентые хуряажа абаад, гүрэндөө 2500 центнер шэнэ ургасын шэлэмэл шэниисэ тушаагаа. Мүнөө, үдэр бүри 250 — 300 центнер тарьян бэлэдхэлэй пунктда ябуулагдана. Тиигэжэ фермынхид сентябриин 15 болотор гүрэндэ тарьяа худалдаха түсэбөө дүүргэхэ юм.

Энэ үедэ Баян Гол нютагаар үдэр һүнишье ябаа һаатнай, эршэтэ халуун ажалай хүсэн ойро зуурашье замханагүй, улам улам шангадажа байхал.

М. Намжилов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү комбайнер Г. Газисов ажаллажа ябана.

О. Хусаевай агрегадайхид бункерһаа тарьяа буулгажа байна. **Авторай фото.**

Н. С. Хрущев, Л. И. Брежнев Болгариин арадые амаршалба

[Наци]ональна һайндэрөөрнь—Сү[түлэлгэ]ын үдэрөөрнь дашарамдуу[лан Бол]гариин Арадай Республикын [хүтэл]бэрилэгшэд нүхэд Тодор Жив[ков, Д]имитру Ганев болон Антон [Югов] нүхэд Н. С. Хрущев, Л. И. [Брежнев] амаршалгын телеграмма [эльгээ]гээ.

[Социалис] байгуулалтын тон бүлюу [ам]жалтые хэрэглэн, социалис ла[герай] оронуудай нягта холбоо ба[рисаа]н, харилсан туһалалгада [түшэглэ]н, Болгариин ажалшад оро[ноо] экономическа талаараа гэзг[ээр хүгжөөн] дабажа, тэрэниие һалбаран [хүгжэжэ] байһан социалис гүрэн болгоо гэжэ телеграмма соо хэлэгдэнэ.

Эб найрамдалай, буу зэбсэг бүгэдэниитээрээ хуряахын, эшэгүүритэ муухай колониальна гуримые усадхахын түлөө тэмсэлдэ арадай Болгари өөрынгөө эрхим туһа нэмэри оруулалсана. Дэлхэйн социализмын системые бэхижүүлхын түлөө, ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха тухай ленинскэ гол ёһонуудые бэелүүлхын түлөө, Германитай эбэй договор удааруулангүй баталхын, тэрэнэй үндэһөөр Баруун Берлиндэхи байдал гуримшуулхын, Балканай хахад аралые, Хара далай болон Адриатика шадарай нютагуудые ракетно-ядерна зэбсэггүй орон нютагууд байлгахын түлөө Болгари бусад социалис оронуудтай хамта шууд сэхээр тэмсэнэ.

«Марксизм-ленинизмдэ, социалис интернационализмын гол ёһонуудта хэлбэршэгүй үнэн сэхэ байлгада үндэһэлэн манай коммунис партинуудай болон манай арадуудай хоорондо тогтоһон аха дүүгэй хани барисаан, харилсаа холбоон амжалтатайгаар хүгжэн бэхижэжэ байна» гэжэ Н. С. Хрущев, Л. И. Брежнев ехээр һаналаа ханан тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

Лётчик-космонавтнууд баясхалан хүргэнэ

[Со]ветскэ [Сою]зай шалгарһан [«Вос]тулинай «Восток-3», «Восток-4» гэжэ онгосонуудаар нэгэн [зэ]ргэ ниидэлгын хэгдэһэнтэй [дашарам]дуулан, бидэндэ халуун [амаршал]га хүргэжэ, һайниие хүсэһэ[н] [түлө]өө Советскэ Союзай болон [социалис] оронуудай ниитын органи[зациину]удта, бүхы эрхэтэдтэ үнэн [зүрхэнэй] баясхалан хүргэнэбди.

[Сансарай ог]тулинай дайдые шэнжэлэн [хүдэлхэ та]лаар Советскэ Союзай шэнэ илалта хадаа коммунизм байгуулгада манай баатарлиг арадай амжалта туйлаһанай, совет эрдэм ухаанай болон техникын хүсэн түгэс хүгжэлтын үрэ дүн болоно.

Түрэл Коммунистическэ партиингаа анхарал оролдолгоор зоригжоһон советскэ космонавтнууд хадаа эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд болон хүдэлмэришэдэй оюун ухаагаар, ажал хүдэлмэреэр байгуулагдаһан онгосонуудта һуужа, замбуулин юртэмсын дайда соогуур шэнэ зам табихал, манай Эхэ ороной алдар солые улам дээшэлүүлхэл.

Парти, правительствын шэнэ даалгабаринуудые дүүргэхээр бидэнэр бэлэн байнабди.

СССР-эй лётчик-космонавтнууд
А. НИКОЛАЕВ,
П. ПОПОВИЧ.

1962 оной сентябриин 7.

ХОНИШОН ЭХЭНЭР

Үргэн уужам тала, нуганууд Аха нютагтамнай хомор юм. Аха мүрэнэй хоёр хажуугаархи уйтан таланууд альганай толёондол соорхойтон харагдана. Үндэр хада уулануудаар ханатаһан нютагта мал үсхэхэ гэшэ ехэшье таарамжатай бэшэ. Үшөө сагаймнай уларил ямар гээшэб! Сэл ногоон зун түлэг дундаа шааяжа байна гэһээш, үглөөгүүр гэнтэ хюруу дардайшаһан байдаг.

Тиигэбэшье манай «Улаан Аха» колхозой малшад эдэ бэрхэшээлнүүдтэ тогтон торонгүй, урагшаал шуумайна. Аха шулуунуудые хабсагай тээшэнь түреэд, тохомой шэнээхэн талануудые үргэдхэдэг. Эгээл иимэ талатай Булаг Шэбээдэ хонишон Мункэнова Һама-Сэрэнэй отара байрлана. Баймга шулуу хүмэрюулжэ, эндэхи талые улаан гараараа үргэн болгоод, хамтын малые үнэн зүрхэнһөө үсхэжэ ябаһандаа «Түрүү хонишон» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй юм.

...Газаань хэншье харагданагүй. Гэртэ оробобди.

— Һайн байна, Янжама! Һама-Сэрэн абгай хаана хаб?

— Малдаа, — гээд басаган харюусаба.

Оорлигой һургуулиин зургаадахи класс дүүргэһэн Янжама һугадаа зохидхоноор хурьга хабшуулаад, угжа хүхүүлжэ байба. Эхэеэ халахал басаган ха. Тиигэн иигэн хөөрэлдэһөөр байтарнай, Һама-Сэрэн абгай ерээ хабартай — газаагуур хонидой шэнгэхэн маараан дуулдаба. Ахын суута хонишон Мункэнова 1931 онһоо хэдэ мянган хурьгадые мал болгожо табиһан байха. Үнгэрэгшэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаа һэн. Мүнөө бухы хонидоо шэнэ аргаар үрэжүүлжэ дүүргэхэ тоонной болоо. Аяга сайн забһарта хонишон эхэнэртэй хөөрэлдэбэбди.

— 1959 ондо эгээ түрүүшынхеэ искусственна аргаар хонидоо үрэжүүлээ һэмди. Тиихэдээ минии даадаг хонидые ондоо хүнүүд үрэжүүлһэн юм. Үбэл хооһон һуугша аа гүб гэжэ ехэтэл һанаагаа зобоо һэм. Сагайнгаа ерэхэдэ, хурьгадшье адхаржал эхилээ. Баярлаашье бэлэйб. Шэнэ аргын һайниие мүнөөшье хүрэтэр мэдэжэл ябанаб.

Хонишоной газаагуур ябажа, үндэр набтар хүрөө, эдеэлсэнүүдые хараабди. Бүхы юумэн яб таб.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозойнгоо элдэб янзын ургамал тарридаг болоһондоо баяртайб,—гэжэ тэрэ хөөрэн ябана. Малдаа тэжээл бэлэдхэжэл шадаа һаамнай, тоо толгойнь олошорхо даа, нооһоншье ехээр абтаха. Энэмнай газарһаа дулдыдаха гээшэ ааб даа. Нёдондо болотор газарнай эзэгүй юумэдэл байгша һэмнай. Мүнөө намда гэжэ үгтэһэн газар бии. Тэндэһээ гараһан хилгана бүхэн—минии.

Һама-Сэрэн Хайдаковнагай «минии» гээшэнь хамтын, хамтын гэһэн ойлгосонь — минии гэһэн удхатай.

Д. Лыгденов.

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Экономическа комиссида

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Экономическа комиссиин заседанинууд 1962 оной сентябриин 4-һөө 7 хүрэтэр боложо, СССР-эй арадай ажахые 1962 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые СССР-эй Верховно Соведэй хаража үзэхэдэ, Экономическа комиссиин хэһэн ажаглалтанууд болон дурадхалнуудаар ямар хэмжээнүүдэй абтаһан тухай СССР-эй Госпланай, СССР-эй Госэкономсоведэй, тэрэшэлэн зарим министерствэнүүд болон зургаануудай түлөөлэгшэдэй элидхэлнүүдые шагнаа.

Промышленностиие электрын элшэ хүсөөр хангаха, үргэлжэдэнь оньһожоруулха, автомадаар зэбсэглэхэ; минеральна үтэгжүүлгэ, хүдөө ажахын машинанууд болон тэдэндэ хэрэгтэй запасной частьнуудые бүри элбэгээр гаргаха; уһанай ажахын барилга, намагһаа хатаагдаһан, уһалагдадаг газарые хэрэглэхэ; арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, коммунальна байра барилгын, розничио худалдаа наймаа болон ниитын эдеэ хоол хүгжөөхэ асуудалнуудаар комиссиин дурадхалнуудай дүүргэлтые шалгалгада промышленностиин, хүдөө ажахын, худалдаа наймаанай, соёл культурын подкомиссинуудта, тэрэшэлэн Экономическа комиссиин пленарна заседанинууд дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаа.

Комиссиин олонхи дурадхалнуудаар СССР-эй Госплан, СССР-эй Госэкономсовет, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүд, СССР-эй министерствэнүүд болон зургаанууд зохихо хэмжээнүүдые абаа. Эдэ дурадхалнуудай нилээд олониинь бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ комисси тэмдэглээ.

Гэхэтэй хамта зарим асуудалнуудаар комиссиин дурадхалнуудай хүсэд һайнаар шиидхэгдээгүй байһанда зохихо органуудай анхаралые Экономическа комисси хандуулһан байна. Капитальна барилга хэхын тулада өөһэдтэнь үгтэһэн мүнгэ зөөрине зарим союзна республиканууд хүсэдөөр хэрэглэнэгүй. Жэшээлхэдэ, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин 1962 оной түсэб хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ гэбэл: Туркмениин ССР-тэ, Азербайджанай ССР-тэ, Молдавиин ССР-тэ электростанцинуудые барилгын; РСФСР-эй хэдэ хэдэн экономическа захиргаанай районуудта, Узбегэй ССР-тэ минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха предприятинуудые барилгын; Армениин ССР-тэ, Казагай ССР-тэ һургуулиин байшангуудые барилгын түсэбүүд хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ.

Комиссиин дурадхалнуудые бэелүүлхэ хэмжээнүүдые абаха шухала гэжэ зохихо органуудта Экономическа комисси заагаа.

Арадай ажахые хүгжөөхэ 1962 оной түсэбые дүүргэхэ зорилготой хэдэ хэдэн дурадхалнууд, һанамжа дурадхалнууд комиссиин заседанинууд дээрэ нэмэжэ оруулагдаһан байна.

(ТАСС).

СОЦИАЛИС РЕВОЛЮЦИИН СУСАРШАГҮЙ БААТАР

...Өөрынгөө ангиин, манай Коммунис партиин үнэн сэхэ хүбүүн Дзержинский пролетарска революцида, хүдэлмэришэн ангиин хэрэгтэ, ажалша таряашадай хэрэгтэ һүүлшынгээ амисхаал хүрэтэр алба хээ.

Н. С. Хрущев.

— Чекист абьяас ехэтэй, түбшэн оюун бодолтой, үнэн сэхэ хүн байха ёһотой. Чекист хадаа революционерэй дүүргэхэ агууехэ үүргые мэдэрдэг, эдилгэ абадаггүй, алта мүнгэнэй забхайруулхы нүлөөндэ ородоггүй тэмсэлшэ байха ёһотой,—гэжэ ВЧК-гай солдадуудта партиин зүгһөө хандахадаа, Феликс Дзержинский хэлээ һэн.

Революцида харша этэгээдүүдтэй, һаад түбэг татагшадтай тэмсэхэ талаар Бүхэроссин Онсо Комиссиин түрүүлэгшэ эгээл иимэ шэнжэ шанартай хүн байһан юм. Феликс Эдмундович Дзержинскиин нэрэ тэрэнэй мэндэ байхадань хүдэлмэришэн ангиин хэрэгтэ үнэн сэхэ, ажалша арадай дайсадтай эбсэшэгүй байлгын һүлдэ тэмдэг, революционерэй, коммунист-ленинецэй сэбэр сэхэ байлгын һүлдэ тэмдэг болоһон юм.

1917 оной октябриин 25-най үглөөгүүр эртэ Смольнодо Ф. Э. Дзержинскиие би анха түрүүн хараа һэм. Саг зуурын буржуазна правительствын һүүлшын түшэг тулгуури болгошо Үбэлэй ордониие эзэлэн абаха түсэб Сэрэгэй-Революционно Комитедэй (ВРК) байшан соо зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа бэлэй...

Балтиин далайн матрос байһан намайе хэдэн үдэрэй үнгэрөөд байхада, ВРК Смольнын комендантаар томилоо һэн. Энэ томилолгодо Дзержинский гар табиһан байгаа. Советскэ правительствын Москва зөөхэдэ би Кремлиин комендантаар хүдэлмэрилөөб. Петроградта, мүн Москвада Феликс Эдмундовичай сэхэ хүтэлбэреэр өөрынгөө уялгануудые дүүргэдэг байгааб. Туһаламжа үзүүлхэ, зүбшэл үгэхэ гүйлтатайгаар тэрээндэ хододоо хандагша һэм.

Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө. Саг үнгэржэ, урдын ушар байдалай балартад гээшье һаань, Дзержинскиин һаруул һайхан образ намда мартагдашагүйгөөр үлэһэн байна. Энэ хадаа Ленинэй хэрэгэй түлөө, арадай зол жаргалай түлөө бүхы абьяас хэшээлээ зорюулһан хүн юм.

ВЧК-да үдэр гү, али һүни орой болоһон хойношье ороходоо, Дзержинскиин ажал хүдэлмэреэ хэжэл байхыень хододоо харадаг байгааб. Нүхэд тухайгаа угаа ехээр һаналаа табидаг дээрэһээ Феликс Эдмундович өөр тухайгаа мартажархидаг байгаа бшуу. Имагтал Владимир Ильич Ленинэй, Яков Михайлович Свердловой эрид шанга эрилтэ хэхэдэ, тэрэ Кремльдэ, өөрынгөө гэртэ заримдаа хонодог байһан юм.

Революцида ашатай туһатай байгаа һаань, ямаршье хүдэлмэри хэхэһээ Дзержинский зуг татадаггүй байгаа. Тэрэ хадаа дайсадай хоорондохи нюуса бэшэлгэнүүдэй абтаад байхада, тэдэниие хэдэн часай турша соо шэнжэлдэг, документнүүдэй таһархайнуудые эблүүлэн суглуулдаг, ВЧК-гай отрядуудай ябуулгануудта өөрөө бэеэрээ хабаадалсадаг, революцида харша этэгээдүүдэй баригдахада, тэдэниие мүшхэдэг, граждан дайнай фронтнуудта гарадаг, ухибүүдэй харууһагүй байдаг ябадалтай тэмсэдэг, хүдэлмэришэд болон солдадуудай митингнүүд дээрэ үгэ хэлэдэг байгаа.

Ф. Э. Дзержинскиин мүшхэбэри хэжэ байхые би нэгэтэ бэшэ харадаг байгааб. ВЧК-гай түрүүлэгшын сэсэн мэргэнээр таадаг, арсашагүйгөөр элишэлэн тодоруулдаг байһанһаа уламжалан, революциин ёһотойл муухай дайсад шэшэрэн һүрдэжэ ородог байгаа. Феликс Эдмундовичай холо харадаг байһанай ашаар хэдэн олон тон бусайдаҥги хэрэгүүд, эгээн лэ харата муухай үгэсэлгэнүүд элирүүлэгдэдэг байгаа бшуу.

Революциин дайсадай үзэгдөөгүй мэхэ гохонуудые тон шадамараар таажа элирүүлхэтэеэ хамта, Дзержинский революционно хуули ёһые зарим зэргээршье сахидаггүйшүүлтэй, үнэншэхөөр баримтагүйгөөр, имагтал һэжэглэлгын үндэһөөр, хүниие гэмнэхээр сэлэн байгшадтай тон шангаар тэмсэдэг байһан юм.

Шухала документ—Феликс Эдмундовичай гар табиһан коллегиин тогтоол ВЧК-гай архивууд соо үлэнхэй. Энэ документын түүхэ иимэ юм. Ямаршье гэм зэмэгүй хүнүүд тушаа хуурмаг мэдээсэлнүүд ВЧК-гай нэрэ дээрэ ородог гэжэ 1919 оной апрельдэ Дзержинскидэ мэдээжэ болоһон байгаа. Ямаршьеб Павлов гэдэг иимэ худал хуурмаг гомдол оруулдаг байгаа бшуу.

Худал хуурмаг гомдол оруулагшадые мүрдэжэ, шангаар хэһээхэ тухай В. И. Ленинэй заабари дүүргэлтэ болгон, ВЧК-гай коллеги иигэжэ тогтооһон байгаа: «Зорюута хорото аяг ааша гаргаһанһаань уламжалан, хэдэн олон хүнүүдэй сүлөөгөө хаһагдаһанай түлөө Исай Исаевич Павловые буудан алаха». Энэ шиидхэбэри дүүргэлтэ болгогдоһон байгаа.

Тон бэрхэтэй шанга ябуулгануудые Дзержинский өөрөө хүтэлбэрилдэг байгаа. Феликс Эдмундович айха һүрдэхые мэдэдэггүй, угаа ехэ эрэлхэг зоригтой хүн байһан юм.

Ниислэлдэ 1918 оной апрелиин 11-нэй һүни анархо-бандитска организациин усадхагдахада, ВЧК-гай отрядуудые, Кремлиин харуул харадаг латышска сэрэгшэдые Феликс Эдмундович өөрөө хүтэлбэрилһэн байгаа.

Жэшээлхэдэ, зүүнэй үзэл баримталдаг эсернүүдэй үймөөе даралгада Феликс Эдмундович угаа ехэ эрэлхэг зориг гаргаһан, мэргэжэл шадабаряа харуулһан юм.

Ф. Э. Дзержинскиие Улаан Тугай орденоор шагнаха тухай Советскэ правительствын тогтоол 1920 оной январиин 28-да хэблэлдэ толилогдоо һэн. Өөртэнь даалгагдаһан харюусалгатай хэрэгые дүүргэхэдээ, эмхидхэлэй талаар угаа ехэ шадабаритай, эршэ зоригтой, тэсэмгэй түбшэн байһанаа нүхэр Дзержинский харуулаа гэжэ ВЦИК тэмдэглэһэн байгаа. Нүхэр Дзержинскиин хүдэлмэри ара талада амгалан тайбан байдал хангахаһаа гадна, дайшалхы хэрэгүүдээ найдамтайгаар бүтээхэ арга боломжо Улаан Армида олгоһон байна» гэжэ ВЦИК-гэй тогтоол соо хэлэгдэнэ.

ВЧК үнэхөөрөөл ехэ амжалта туйлаһан байгаа. Эдэ амжалтанууд ленинскэ үдэр бүриин хүтэлбэриин ашаар туйлагдаа. ЧК хадаа партиин сэхэ хүтэлдэг орган болгогдон, партиин заабаряар байгуулагдаад, тэрэнэй хиналта доро хүдэлжэ байдаг гэжэ партиин Центральна Комитет нэгэтэ бэшэ онсолон тэмдэглэдэг байһан юм.

ЦК-гай шиидхэбэринүүдые, Ленинэй заабаринуудые Феликс Эдмундович хуули шэнгеэр дүүргэдэг байгаа. Захяа заабаринуудые өөрөө наринаар дүүргэдэг, журам һайнаар сахидаг байгаа. Феликс Эдмундович ажал хүдэлмэреэ хэхэдээ эдэбхитэдтэ, олониитэ ажалшадта ехээр түшэглэдэг байһан юм. Тиихэдээ, мүн иимэ байха тухай бусадта эрилтэ хэдэг һэн. Арад зонтой таһаршагүй нягта холбоо барисаатай байха гээшэ тэрэнэй хүтэлбэрилдэг чекистнүүдэй ёһо заншал болоһон байгаа.

Сталинда шүтэн байһан үедэ гүрэнэй сахиха органуудые рилхэ ленинскэ гол социалис хуули гүр лигээр эбдэгдэдэг Үнэн сэхэ олон хүн рэ тоодо партиин вет гүрэнэй элитэ аж лагшадые, зоргоороо баримтануудые Ц Комитет элишэлһэ Ганса нэгэн хүндэ гэдэлгын засагаа х нэй хойшолонгуудые зууралаа, аюулгүй бай хиха органуудые х хэ ленинскэ гол ёһ эй ЦК һэргээһэн б

Партийна, шууд с гын угаа ехэ үльгэ Феликс Эдмундович ский чекистын ажа эрхилжэ байхадаа юм. Түрэһөөр 85 жэ мүнөө тэмдэглэжэ социалис революции шагүй зоригто баата арад угаа ехэ баяр б тайгаар һанан дурда Дзержинский хадаа ниие золтой жаргал хын, имагтал хүс байһан коммунизм тоор байгуулхын тү димир Ильич Ленин бэреэр тон һайнаар партиин сэрэгшэдэй һан юм

П.

1904 онһоо КПСС

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур

1962 оной сентябриин 11.

Гахай үсхэбэрилхэдэ олзотой

Гахай үсхэбэрилгэ айхабтар ашагтай. Юуб гэхэдэ, гахай түргөөр томо болосотой, олон түл үгэдэг ха юм. Хориин үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта илангаяа ехэ удха шанартай байна.

Манай зоной совхозууд, колхозууд мал ажал гол болгон эрхилдэг байһан дээрэһээ «тарялангай газарай 100 гектар бүридэ 75 центнер, эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 16 центнер мяха абаха зорилго дүүргэхын тула мяха абалгаяа бүхы аргаар ехэдхэхэ зэргэтэй болоно. Гахай үсхэбэрилэнгүйгөөр энэ зорилго бэелүүлхэ бэрхэтэй.

Гэбэшье Хориин, Яруунын аймагуудай ажахынууд һүүлэй үе хүрэтэр гахай үсхэбэрилдэггүй шахуу байһан юм. Энэ һалбарида анхаралаа хүсэдэ хандуулдаггүй байгаа. Байгша оной 7 һара соо управлениин ажахынууд 1850 толгой гахай гэхэ гү, 1425 центнер мяха гүрэндөө тушаагаа. Энэнь бүхы тушаагдаһан мяханай 6,8 процентнь болоно. Иигээд байхада эдэ хоёр аймагай 11 совхоз, 3 колхоз гансахан Омско областиин солото гахайшан Татьяна Перешивкын хоёр жэлэй саада тээ гансааран шахажа тушааһан гахайн мяханда хүргөөгүй болоно.

Хэн гахай үсхэбэрилгэдэ анхаралаа ехээр хандуулнаб, тэрэл хамагай түрүүндэ гахайн тооё олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха тухайда бодожо үзэхэ зэргэтэй. Эндэхи совхоз, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, зооветеринарна мэргэжэлтэд тус асуудалда ёһотой анхаралаа хандуулжа шадаагүй байһаар. Бүхы ажахынуудтахи томо эхэ, залуу эмэ гахайнуудайнь тоо 1450 толгойһоо дээшэ гаранагүй. Энэ тооһоо гадуур гарзалуулагдаһан залуу гахайнуудые хараада абабал, хэды ехэ хоролто болоо гээшэб? Иимэ үсөөн эхэ гахайтай байһан газарта тэрэ һүрэгэй тоо олошоруулха, гахайн мяха ехээр абаха ямар арга байхаб.

Үдын болон Хэжэнгын совхозуудай гахайн фермэнүүдтэ хэрэгһээ гарашаһан хүгшэн гахайнууд ябажа байдаг. Тэдэнь таһалагдажа, шахагданагүй. Гахайнуудаа саг соо һэлгэжэ байдаггүй дээрэһээнь зариман муу түл үгэнэ.

Түл олоор гарзалуулдаг ябадал энэ һалбариин хүгжэлтые хойшо татана. Юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, түлнүүдээ муугаар харууһалдаг, эдеэлүүлдэг, байлгадагһаань шалтагаална. Фермэнүүдтэ дайралдаһан лэ харюусалгагүй хүнүүдые табина, гахайдаа элдэб тэжээл үгэнэгүй. Олонхи фермэнүүд дулаан, һайн байрагүй. Үбэлэйнь түл гол түлэб хүйтэ абажа үхэнэ.

Энэ жэлэй эхинһээ хойшо зонын ажахынууд абаһан түлэйнгөө 40 процентые гарзалуулһан байгаа. Энэнь совхоз, колхозуудта ехэхэн хохидол ушаруулна. Жэшээнь, Яруунын совхоз 1064 поршоонхо абаад, тэдэнэйнгээ 734 толгойе гарзалуулжархёо. Хүрбын, Анаагай совхозуудай гарзалуулһан түлынь 50—65 процент болоно.

Капитальна барилгада горьтойхон зөөри гаргагдабашье, гахайн байра барилгада өөдтэй мүнгэ һомолноогүй. Чисаанын совхозой 400 толгой гахай байрагүй байһаар. Хэжэнгын совхоз урда жэлнүүдтэ гахайн байрагүй шахуу байһан юм. Теэд мүнөөшье гахайнуудаа баһал эндэ тэндэ үбэлжүүлхэнь холо бэшэ.

Байрань юундэ дутамаг бэ? Ажахы бүхэн малдаа һайн барилга хэхэ гэжэ эрмэлзэн, шулуун байра барина. Энэнь ехэ үнэтэй болоно. Эхэ гахайнуудаал байлгахын тулада типовой байрануудые баряа һаань зүйтэй һэн ха гэжэ һанамаар. Залуу гахай байлгаха байрын хахадые газар доро оруулан малтажа баряа һаань зохисотой байгаа. Юуб гэхэдэ, тиимэ гахайнууд үбэл түрэхэгүй ха юм. Түлжүүлэгдэжэ байһан гү, али шахагдажа байһан гахайнуудта типовой байра хэрэггүй. Зунай сагта гахайда һарабша баряа һаа болохо. Тиигээ хадаа, бүхы малаа байраар хүсэд хангаха, барилгын гаргаша хороогдохо, гахайн мяха абалгын өөрынь үнэ хямдаруулагдаха һэн.

Гахайнь мяханай өөрынь үнэ тон дээгүүр. Тэрэниие абалгын гаргаша ехээр хороогдохо зэргэтэй. Хайшан гээд тэрэниие туйлаха ёһотойб? Хамагай түрүүндэ фермын ажал хүнгэдхэгдэхэ зэргэтэй. Жэшээнь, тэжээл зөөлгэ, бэлэдхэлгэ, наг шэбхэ гаргалга оньһожоруулагдаха ёһотой.

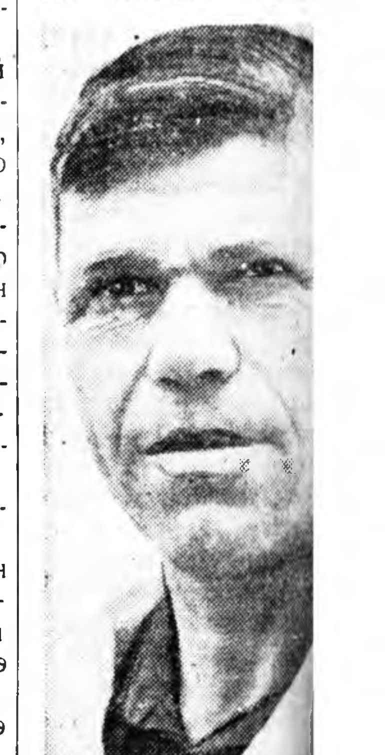
Гахайшадай ажалай түлөөһэ хаража үзэхэ шухала. Жэжэ гахай түлжүүлгэ, гахай шахалгын түлбэри нэгэ, сэнтэйгээр түлэгдэнэ. Тиин гэһээ, гахай шахаһанда орходоо жэжэ гахайе түлжүүлхэнь түбэгтэй ха юм. Жэжэ гахайнуудые түлжүүлхэдээ аяар 6 һара соо носолдохо, харин гахайе миил 2 һара соо шахаха байна бшуу. Жэжэ гахай түлжүүлгын түлөөһэн нэмээгдэхэ, шахан таргалуулгын түлөөһэн хороогдохо ёһотой байгаа.

Гахай үсхэбэрилгын хэрэгые саашадань һайжаруулха асуудал августын түрүүшын хахадта зонын совхоз, колхозуудай зооветеринарна мэргэжэлтэдэй зүблөөн дээрэ хэлсэгдэһэн байна.

Бүхы ажахынуудтаа энэ һалбари амжалтатайгаар хүгжөөхэ, үнэгүй мяха абаха аргын бии байһан тухай тэндэ элирүүлэгдээд, иимэ зорилго табигдаа: октябриин 1 болотор 3900 эхэ, залуу эмэ гахайтай болохо, тиин ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталда 27.300 поршоонхо абаха.

Д. Урбазаев,
«Шэнэ Үдэ» газетын редакциин хүдөө ажахын таһагые даагша.

Гахай олоор үсхэбэрил... багатай гахайн мяха гүр... шаажа байһан Кабанскын... Щергинскэ совхозой гах... публика доторoo суурха... энэ совхоздо хүрэжэ, тэ... гахайшадтай уулзаһан б...

Александра Ивановна... (дээрэһээ нэгэдэхи зураг)... дэ 291 поршооҥхо абах... циалис уялгатай байба... 321 толгойдо хүргэжэ... үлүүлэн дүүргэв.

Энэ совхозой нэгэ... эмэ гахайнуудые искусс... гаар үрэжүүлдэг болэнхо... гэжэлые Петр Ивано... (хоёрдохи зураг) эрхимээр... байгша оной түрүүш... 550 эхэ гахай үрэжүүлэ... дэнь бултадаа хээлитэй б...

Парасковья Анисимо... (гурбадахи зураг) 1962... ма һарын туршада 370... гарза хоролтогүйгөөр т...

Л. ХАЙДУРОВ...

Социалис уялгын дүүргэлтые шалгая

Буурсагтай кукуруза

Партиин гэшүүнэй кандидат, механизатор Николай Кондратюков полиин «хатантай» ханилһаар гурбадахи жэлээ боложо байна. Он жэлэй үнгэрхэ бүри «хатан» кукурузынгаа абари зантайнь һайса дадалсажа, яһала һайн, баясама үрэ дүн туйлажа байдаг.

Нүхэр Кондратюков ЦК-гай мартын Пленумэй түүхэтэ тогтоолтой танилсаад байхадаа, кукурузын 300 га талмайһаа гектар бүриин 500 центнер эшэ набша хуряахаб гэжэ бүри ехэ, дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа бэлэй. Хэлэһэндээ хүрэхын тула тэрэ звеногойнгоо гэшүүдтэй эртэ хабарһаа эхилээд, гектар бүриин дунда зэргээр 10 тонноһоо доошо бэшэ нэгшээгдэһэн шэбхэ гаргажа, газараа үтэгжүүлһэн байха юм. Мүн таарамжатай зохид хаһа сагыень тушаалдуулжа, хэдэн удаа уһалаа. Саһанай хайлажа, газарай гэдэхэтэйнь сасуу хүндэлөөшэнь борнойлһон, тиигээд буртаг үбһэнэй бултайжа эхилэмсээр дахяад тэрэнээ борнойлжо, зарим хатуу хүрьһэтэй газартань лущени хэнэ.

Удаань кукурузынгаа полиие «Воронежская-3», «Буковинская-2», «Стерлинг» сортын илгагдамал үрэһөөр бултыень нэгэ хэмдэ таряа һэн. Звеногой гэшүүд кукурузынгаа жэгдэхэн квадратайгаар бултайжа захалхаһаа эхилээд, агротехникын бүхы эрилтэнүүдые наряар сахиһан, бэелүүлһэн байха юм.

Август һара гараба. «Стерлинг» сортын үрэһэн бултанһаа һайн байшоо. Бүхыдөө 150 гектар дээрэһээ га бүриин 860 центнер хүрэтэр кукурузын ногоон эшэ набша хуряаба. Зарим газараараа эшэнүүдынь 3—3,5 метр үндэртэй. Тиихэдэ «Буковинская-2» сортын ургамал гектарай 800 центнер хүрэтэр гараһан байна. Гэхэ зуура зариманиинь буурсаглажа, буурсаг бүридэнь 450—500 шахуу ороoһон тоологдоно.

Юрэнхы иимэ нэгэ сасуулбари хэебди. Хэрбээ «Стерлинг» сортын үрэһэнһөө гектарай 14100 тэжээлэй единицэ абтадаг байбал, «Буковинская-2» гэдэг сорт энэл хэмжээнэй талмайһаа 18400 тэжээлэй единицэ үгэнэ. Тэрэнь һаалиин үедэ 3000 литр хүрэтэр һү үгэдэг 6 үнеэдтэ жэл соо дүүрэн хүрэхэ жэшээтэй.

Мүнөө эндэнь кукуруза хуряалга түлэг дундаа. Үдэр бүри 3 комбайн, ашаанай 4 машина бүшмэг үндэрөөр ургаһан ургасыень хаба шадалаараа хуряажа, зөөжэл мэдэнэ.

С. Бильтуев.

Мухар-Шэбэрэй Суулгын совхоз.

Хонидтоо тэжээл бэлдэһээр

Ажахын тоосоондо ороһон хонишодой 5-дахи бригадын гэшүүд (бригадир Һамажап Лхасарунов) байгша ондо хонидтоо үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ байнхай. Даалгагдаһан 2 мянган хонидтоо сентябриин 1-нэй байдалаар 1010 центнер һайхан үбһэ һүрилжэ абаа.

Энэ бригада колхозой центрһээ 60 гаран модоной газарта, Сүхэ мүрэнэй эрьедэ байрладаг. Мүнөө тэдэнэр үшөө 500 центнер үбһэ хонидтоо бэлдэжэ абахые оролдоно. Тэрээнһээ гадна, 56 гектарта таригдаһан зелёнконь һайнаар ургаа. Иигээд зелёнкоёо хуряажа эхилхэ юм.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ бригадын гэшүүд Даши-Зэгбэ Цыренжапов, Бадма-Цырен Батуев гэгшэд һайнаар хүдэлнэ. Бригадынхид ерэхэ үбэлжэлгэдэ хонидтоо бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэжэ абахань лабтай.

С. Биликтуев.

Сэлэнгэ.
XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз.

...ликын арадай ажахын Соведэй түрүүлэгшын ...рлогшо нүхэр Карасевай анхаралда

...шаахань тэжээхэhээ ...бэрхэтэй байшоо

...уhаар зулмаажа, ху... ...а болгоhон, тоhо ...тарган нугаhанай ...даа табюулаад hууха... ...тухай аятай зохид гээ...

...багахан . нюдаргын ...үрбэгэр бишыхан даль... ...2—2,5 килограмм шэг... ...тарган томо нугаhан ...тула айхабтар орол... ...сэн хэрэгтэй ха юм. ...уhа нууraар хомор ...рьёо нютагуудта ну... ...ээжэ томо болгохо ...тиимэшье амархан хэ... ...э.

...шье совхозой хүдэлмэ... ...дэ бүхы бэрхэшээл... ...тунхарингүй, хужар... ...hа элбэгтэй нууртаа... ...hадые олоор дэгжээхэ ...идээ hэн.

...муухай булангиртай, ...уhандатнай нугаhад ...оложо эдихэгүйhөө ...ндаа харяаха уhа хаа... ...лохо юм,—гэжэ зари... ...халсадаг hэн.

...ье тиимэ орёо бэрхэ... ...гаашье hаань, совхо... ...дабhа, хужар элбэгтэй ...урай эрьедэ шубуудай ...тухеэрээ бэлэй. Тэндээ ...ай ундалха сэбэр уhа... ...ха тусгаар сөөрэм тог... Мүн байра соонь уура... ...улаасуулха батарейнүү... ...дхоо. Анханhаа шубуу ...ехэ дуратай, урагшаа ...ай эхэнэр Тамара Чу... ...а энэ фермые даажа ...эн.

—Шубууднай энэ хужар... ...р соо юугээ эдеэд бай... ...эб,—гэжэ Тамара Пет... ...түрүүшээр гайхадаг ...

...80 модоной газарhаа, ...схонhоо нарай дальба... ...араад, hайнаар харуу... ...томо болгохонь бэр... ...байгаа. Тэдэнниие аба... ...э халуун дулаан газар... ...гажа дэгжээхэ хэрэг... ...анхаралаа хандуулаа... ...гэжэ нүхэр **Чупышева** ...

...гэжэ энэ фермэдэ жэл... ...2—14 мянган нугаhад ...гдадаг болонхой. Жэ... ...нёдондо тэжээлэй хо... ...байшье, совхоз нугаhа ...рилгэhөө яhала олзо ...оруулаа. Энэ жэлдэшье ...нугаhашад баhал муу ...амжалта түйлана.

...үнэндөө эдэ нугаhа... ...эсэшэ сусашагүйгөөр ...н дэгжээжэ, томо бол... ...шубуудые гүрэндэ ху... ...а аргагүй байшоо. ...ол мүнөө томо болго-hон шубуудые бэлэдхэлэй пунктда тушааха гээшэнь тэжээhэнhээнь hураггүй орёо бэрхэтэй болоод байна. Юуб гэхэдэ, hаяшаг совхозойхидой нугаhадаа автомашинада ашаад, Наушкиин пунктда абаашахадань, пунктынхид элдэб шалтагаан урдаа баряад, тэдэнииень абажа үгөөгүй. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус совхоз июль hарада 500 нугаhа тушаагаад байтарнь, хура бороо ехэ орожо, уhан үерлөөд, бэшэ нугаhадаа абаашажа тушааха аргагүй болоо. Харин август соо бэшэ нугаhадаа тушааха гэжэ абаашахадань бэлэдхэлэй пунктынхид тэдэниие дүтэ үзөөгүй.

—Сагынь үнгэрөө, нугаhадтнай туража эхилээ, дали доронь ногоороод байна. Эдэтнай инструкциин ёhоор абтаха аргагүй, голодоhондо гараба,—гэжэ бэлэдхэлшэд хэдэн нугаhадайнь дали үргэжэ хараад хэлэбэ.

Тиигэжэ совхозойхид аяар 10 гара мянган нугаhадаа тушаажа шадангүй, hөөргөө бусаха баатай болоо hэн. Теэд тэдэ тушаахаар болоhон нугаhадые мүнөө үбэл тэжээхэдэнь хэды ехэ гаргаша гарахань гээшэб. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, 10 мянган нугаhан 2 hара соо 600 центнер таряа эдижэрхихэ ха юм. Энээнhээ боложо совхоз үдэрhөө үдэртэ нилээд ехэ үлүү гаргаша хэжэ байна.

Тэжээжэ томо болгоhон нугаhадыемнай тушаажа абыт гэжэ республикын арадай ажахын Соведтэ, Улаан-Үдын мяханай комбинадташье хонходожо ядаабди. Хэрэглэхэ хүн үгы,—гэжэ совхозойхид гомдоно.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, тэдэнэр нугаhадаа мүнөө Улаан-Үдэ городой столово, ресторан гэхэ мэтэдэ бага багаханаар абаашажа худалдаха баатай болонхой. Энээндэ олон машина хэрэгтэй болоно, саг, мүнгэ зөөришье дэмы гаргашалагдана.

—Нугаhа тэжээхыень тэжээгээд, тэрэнээ худалдаха аргагүй, мухардаад байхадаа, шубуудайнгаа фермые үгы хэхэ болоо ха гэлсэжэ эхилэнхэйбди,—гэжэ эндэхид гэмэрэлдэнэ.

Энээн тушаа республикымнай арадай ажахын Соведэй зүгhөө hайса бодожо үзэхэ, шухала хэмжээ абахаар болоо гэжэ hанагдана.

А. Александров.

Улаан-Үдын трикотажна фабрикын механик Л. Д. Давыдов эдэбхитэй уралан нарижуулагша гэжэ мэдээжэ болонхой. Энэ нүхэрэй трикотаж нэхэлгын станогто хубилалта оруулhанайнь ашаар фабрика элдэб үнгэтэй трикотаж хубсаhа нэхэн гаргадаг болоо. Мүн ниидхын таhархада автоматическа аргаар станок байлгаха электротүхеэрэлгэ зохёоhон юм. Станогуудта энэ түхеэрэлгэ тодхогдожо, нэхэн гаргадаг трикотажай шанар hайжаруулха арга олгогдоо. **Зураг дээрэ:** механик Л. Д. Давыдов ажаллажа байна.

А. КУРТИГАЙ фото.

Малгай оёгшод түрүүлнэ

Ажалшадай ажаhуудалай эрилтые hайнаар хангаха, гоёор, зохидоор хубсаhа оёхо зорилгоёо нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ гэжэ оролдожо байhан Улаан-Үдын «Труд» гэжэ оёдолой фабрикын хүдэлмэрилэгшэд найма hарынгаа даабариие болзорhоонь 15 хоног урид дүүргэhэн юм. Тиигээд тэдэнэр августын дүүрэтэр түсэбhөө гадуур 20 мянган түхэригэй хубсаhа оёхо уялга абаад, хэлэhэн үгэдөө хүрөө.

Цехүүд, бригадануудай хоорондо социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлhэнэй ашаар фабрикын хүдэлмэрилэгшэд шэнэ уялгаяа нэрэтэй, солотойгоор дүүргэжэ шадаа. Энэ мүрысөөндэ малгай оёдог цехэйхид түрүүлжэ ябаhаар. Июль hарын дүнгүүдээр абаhан дамжуулгын улаан тугаа тэдэнэр гартаа бүхөөр барижа ябана. Тус цехэйхид август hарын даабариие 25-най үдэр дүүргээд, эрэшүүлэй үбэлэй малгай түсэбhөө гадуур оёhон байна.

Мүн хубсаhа оёдог цехэйхид тэдэнhээ ехээр гээгдэнэгүй. Цехэй хүдэлмэрилэгшэ бүхэн үдэрэйнгөө нормо 110—115 процентhээ доошо бэшээр дүүргэнэ. Эдэнэй ажалайнь дүн нёдондонойхиhоо hураггүй hайн.

И. Петров.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

ЭХЭ ОРОМНАЙ ЭГҮҮРИДЭЭ МАРТАХАГҮЙ*)

★ ★

(Уран зохёолшын тэмдэглэлнүүдhээ)

★

Кутузовай мүнхэ хүшөөhөө баруулжаа, урагшаа hарабшалан харахада, түүхэтэ ехэ талмай альган дээрэмнай шэнги байдаг. Энэ үндэрлиг добо сэрэгэй талаар тон ашагтай, эндэхи талын эгээл үндэр газарынь болохо. Эгээл эндэhээ агууехэ фельдмаршал эрэлхэг сэрэгүүдээ тулалдаанда дуудан юрөөжэ, зоригжоон хүтэлhэн юм.

Фельдмаршал Кутузовай мотор даган, байлдаанай позициие hанаандаа оруулнабди.

Ородой армиин дайшалхы жагсаалай баруун далинь Москва-голhоо хахад модоной газарта, ой модоной хаяа хадхан, нюур талаараа Бородино тосхоной урдуурхи шэбэр шугы соогуур гараhан Колоча горхондо түшэглэhэн байгаа. Энэ талын фронтые суута М. Б. Барклай-де-Толлиин командалhан 1-дэхи арми хамгаалаа гэнэ. Тэрэнэй резерв боложо, генерал Уваровай 1-дэхи морин сэрэгэй корпус, генерал Платовай юhэн хасаг полк зэhэтэй байба юм ха.

Зүүн далинь Бородинска үндэрлигhөө абаад, Семеновское hууринай зүүн захаар ургаhан шугы тулатар нэбшыhэн байгаа. Энээниие солото П. И. Багратионой хүтэлбэри доро 2-дохи арми аршалжа байба. Тэрэнэй резервдэ генерал Дук гэгшын 2-дохи кирасирска дивизи байhан юм.

Эдэ хоёр жагсаалай тэг дунда, Шевардино тосхоной урдуур hурагта Шевардинска редут бэхилэлтэ түхеэрэгдэжэ, тэрэниие голлон, Смоленскдэхи байлдаанай «геройнууд»—генерал Дохтуровай ябаган сэрэгэй корпус, 3-дахи морин сэрэгэй корпус эзэлhэн, баруун тээhээнь генерал Раевскиин корпус дэмжэhэн байгаа ха. Тэрээнhээ гадна, 180 ехэ буутай артиллериин гол резерв гэжэ байгаа юм гэнэ.

Хамта дээрээ Бородиногой талмай дээрэ 120 мянган хүнтэй, 640 ехэ буутай ородой арми жагсанхай байгаа. Тэрэнэй урдаhаа тоггонгүй добтолжо ябаhан 135 мянган хүнтэй, 587 ехэ буутай француз арми эритээрээ, аматаараа эрид шэглэнхэй байба.

Имэ hүрөөтэ ехэ хоёр арми урда урдаhаа мүндаа тулан бодожо, августын 26-най (сентябриин 7-ной) үглөөнэй 6 часта шуhата байлдаагаа эхилээ. Тиин арсалан ехэшүүлэй асари ехэ абасалдаан гэжэ домог туужада ороhониинь энэ бэлэй. Үглөө үүрээр эхилээд, үдэшын харанхы болотор дабтамал зэд аматай дааган ехэ буунуудай хүнхинөөн. далан hүүнтын шэрэм бүмбэгэ hомонуудай шууяан, 255 мянган зэбсэгтэ хүнүүдэй хам оролсоон газар тэнгэриие ниилүүлхэ тооной болоо хадаа. Тиижэ тиижэ, hүниин харанхыгаар французууд тулалдаанhаа урид байhан түрүүшынгээ позицида сухарижа ошоhон юм гэхэ.

Үльгэр онтохондо хэлсэдэг баатар мэргэшүүлэй бар ехэ тулалдаан шэнгеэр үргэлжэлhэн энэ байлдаанда Наполеоной шуhашад ородуудай эрид шанга эсэргүүсэлтые алиш тээгүүрнь сүмэ сохижо шадаагүй, хүсэhэн бузар хүсэлөө, hанаhан хара hаналаа бэелүүлжэ бираагүй, хооhон тэбшээ долёогоод лэ үлэшоо hэн. Энэ ушарые омолгон hайрхуу Наполеон Бонапарт «өөрөөшье» мэдэрhэн байха. «Минии үйлдэhэн табяад тулалдаанууд cooho Москва шадархи сохилдоондо үлэмжэ ехэ габьяа харуулагдаа, доромжо бага амжалта түйлагдаа... Ородууд илагдашагүйбди гэхэ эрхэ оложо абаа», —гэжэ хэлэhэниинь мүнөө олондо мэдээжэ болоо.

Эдэ бүгэдые Эхэ оромнай эгүүридэ мартахагүй, хэзээшье мартанагүй—«бүхы Росси дэмы дурданагүй». Мүнөөнэй хүн зоной үхибүүн наhанhаа хойшо сээжэлдэн аялгалан ябаhан М. Ю. Лермонтовэй уран шүлэгэй мэргэн мүрнүүдhээ абаад, ахамад Лев Николаевич Толстойн томо зузаан ботинууд хүрэтэр, «Бодыш, аршалыш гэхэдэ—бодоод, аршалааш!»— гүүлэн А. С. Пушкинда солоёо дуудуулhан, алдарта главнокомандалагшын hиилүүр дүрсэhөө эхилээд, уран биирть Рубогой ута хүрэг зурагууд хүрэтэр—урданhаа хойшо уншаhан, үзэhэн, дуулаhан бүгэдэмнай бидэнэй сэдьхэлдэ үнэн бодото бэеэрээ мартагдаагүй. Агшан зуура нюдөө аняад абагты,—шэхэндэтнай мянган хэнгэрэг нээржэ, добтолгын дохёо татаха, нюдэнэйтнай hорьмоhондо хуушан Смоленскэ харгы годигонохо, сэдьхэл hанаандатнай редут, Раевскиин батарей, Багратионой флешэнүүд гэhэн үгэнүүд зуун табин жэлэй саанаhаа суурая татаха.

Мүнөө Бородиногой талмай дээрэ гушан долоон дурасхаал хүшөөн, тэдэнэй оройдо гушан долоон бүргэд шубуун домоглон оршодог гэнэ. Бидэнэр тэдэнэй хахадыеньшье үдэр соо үзэжэ үрдибэгүйбди.

Тэндэ мүн француз сэрэгүүдтэ бодхоhон боро шулуун шодон соройжо hууна. Ородой бүргэдүүдэй дэлимэл далинуудай hэбеэн дунда бүхын набтайхань амин хайрашье hаа, бүхэли үндэhэтэн зоной шүтөөн болохо туладаа, эндэ hуудаг юм бээ. Зүгөөр бидэнэй ойронь ерэхэдэ, оршон тойронхи тосхонуудай үхибүүд шаг шууяа татан, модон жада ёдолзуулан гүйлдэжэ байба. Тэдэнэй нэгэниинь мүнөөхи француз шодоной урда, хоёр гараа үбсүүндээ хэрээhэлhэн юумэ, нэгэл зүг шэглэн хаража, уруу дуруу hууба. Тээ саанань, нүгөөдэ нэгэ добо дээрэ баруун нюдөө хара бүдөөр hөөлжүүлэн бооhон хушан шара хүбүүн модон «дурамбай» тодхожорхёод, айхабтараар хашхарха юм.

Алдарта талмайн тэгэндэ шахуу ошоходо, Эсэгэ ороноо хамгаалhан хоёр ехэ дайнай гал cooho бүтэн үлэhэн улаан хирпиис сүмэ үндынэ. Хажуудань баhа нэгэ байшан гэр hууна. Тэдээниие тойрон туристнуудай жэрэгэр олон майхан гудамжатана.

Тэндэ, гранит шулуун шэрэм хабхаг дээрэ, мүнхэ дурасхаал hиилээтэй: «Петр Иванович Багратион»,—гээд уншуулна. Дээдэ хирхагын дамжуулан гүйлгэhэн иимэ үгэнүүд: «1839 ондо поэт-партизан Денис Давыдовай зууршалгаар эндэ 2-дохи Баруун армиин главнокомандалагша генерал Петр Иванович Багратионой шарал залагдажа асарагдаа, тэрэ Бородинска тулалдаанда шархатаhанhаа боложо, Владимирска губерниин Симы тосхондо 1812 оной сентябриин 12 (29)-дэ нүгшэhэн байна».

Мэдээжэ зохёолшо Тихон Захарович Семушкин эндэ нэгэ hонин ушар тухай хөөрэбэ. Барандаа шэхээ унагаан шагнабабди.

...Багратионой бэхилэлтэнүүдэй дундахи дээрэнь бригадые командалжа ябаhан генерал Тучков hомондо дайрагдан унаа юм. Удаань забда залигүй олон байлдаан хойно-хойноhоо эбхэржэ, тэдэнэй долгин дотор генералай бэе шэнгэжэ, үнэhэн тоборог болоhон байгаа ха. Дайнай галай унтарhанай hүүлээр, тэрэ геройн эхэнэр бишыхан хүбүүнтээ ерэжэ, нүхэрэйнгөө хүүр бэеые гурбан үдэр, гурбан hүни удаагаар бэдэрээ гэхэ. Этигэл найдабарияа гээгээд, тэнхээ алдаад ябатараа, нэгэ таhархай гарай дунда хурганданъ танил шэнги бэhэлиг харажархихадаа, үргэжэ абаба. Халажа ядан татагалзаhаар шэнжэлэн гэhэйнь, тэрэнь хүбүүнэй заяагаа холбоhон хурим түрэ дээрээ тангариглан зүүhэн эрдэниин шулуун бэhэлиг байшаба ха. Тиигэжэ арай шамай олоhон түрэл гараа хуурсаглан абаад, мүнөөхи сүмын дэргэдэ хүдөөлүүлhэн байгаа. Удаань тэрээн дээрээ дурасхаалай ехэ үргөө бодхоогоод, өөрөө хажуудань гэр барижа, шаналан hуугаа юм. Тиин байтарнь, бишыхан хүбүүниинь үбэшэлэн үхөөд, эсэгынгээ хажууда хэбтэбэ. Удаань тэрэ эхэнэрэй аха, декабрист Тучков үхэжэ, баhал эндэ хүдөөлэгдэhэн, эсэсэй hүүлдэ эмгэн тайжа өөрөө нүгшэжэ, үргөөгэй хуурсагуудые нэмээгээ юм гэнэ... Тэрэ үргөөгэйнь тэрэ гэрэйнь мүнөөшье хэбээрээ hуухые хараабди.

Тэндэhээ саашалха бүри шэнэ шэнэ дурасхаалнууд абяа шэмээгүй hэбшээтүүлнэ. Харабтар гранит хүшөөгэй нюур талын самсаал дээрэ—генерал Неверовскиин дивизиин сэрэгүүдэй соло үгэнүүд.

Генерал Тучковой дурасхаал-үргөөгэй тушаа урданъ баhа нэгэ эльгэн шулуун хүшөө минии онсо анхарал татаба.

«Сэлэнгын ябаган сэрэгэй полкынхид ба түүнhээ 1863 ондо бүридүүлэгдэhэн 141-дэхи ябаган сэрэгэй Можайска полкынхидта.

Алагдагшад — майор Гренниг—1-дэхи поручик. Ахметов ба 15 доодо хэргэмтэн.

Шархатагшад — капитан Стройнов, поручигууд Серебряков, Домбровский болон бусад...»—гэhэн үгэнүүдые Сэлэнгын эрьеhээ ерээд, Бородиногой суута таладахи дурасхаал-хүшөө дээрэ уншажа байхадаа, нютагаархинайнгаа шэн баатаршалгаар омогорхонгүй яахабта?!

Энэ полк анха Сэлэнгэ мүрэнэй эрье дээрэ, манай Байгалай үмэнэхи хасагуудhаа бүридүүлэгдэhэн Хуушан Сэлэнгинскдэ байрладаг байhан, тиигээд Бородиногой тала дээрэ барас шангаар тулалдаhаниинь хадагаламжада байдаг хуушанай саарhа гууруhан cooho мүнөө амидыран бодоно.

Эдэ бүгэдэ нангин дурасхаалнуудые хуряан манажа байдаг. Бородинска сэрэгэй түүхын музей алдарта ойдо угаа ханамжатайгаар бэлдэнэ.

Тэрэ ордон-музейн дэргэдэ ошоходо, абяагаа хатаhаар зуун табин жэл болоhон француз үхэр буунууд мухар тархяараа газар харана. Далан шарха болошоhон зуугаад жэлэй тополь модон тэндэнь залуурга зангаар ногоорно, мянган набшаhадынь урда холын домог дуугаа шэбэнэнэ. Тэрэ үндэр наhата модоной ногоон набшаhадай шэбэнэн дуулаhан дуун cooho олохон hонирхолтой зүйлнүүдые ойлгожо абаа hэмди.

Гэдэргээ бусаха замдаа юhэн эрдэнеэр бэшүүлhэн Лермонтовэй баларшагүй бадагуудые, мухэшэгүй мүрнүүдые hанаан зүрхэндөө hанан дурдан ябабабди:

«Огсом шэрүүн тулалдаан
болоо hэн гэнэл,
Омогорхон Оросной тэрэ
үдэрые нэрлэнэл.
Манай зэбсэгэй алдар сууе
үргэнэл —
Мартагдашагүй Бородино!

*) Эхиниинь августын 31-нэй номерто)

hонирхолтой альбом

Совет Эхэ ороноймнай түрүүшын космонавт Гагарин замбуулин өөдэ шуумайн дэгдэжэ, хүн түрэлтэндэ урданъ дуулдаагүй амжалта эгээл түрүүн түйлан, орон бүхэндэ суурхажа, арад олоноо омогорхуулан баясуулаа. Тэрэ мартагдашагүй үдэрнүүдтэ манай Үльдэргын найман жэлэй hургуулиин hурагшад «Совет космонавт Гагарин» гэhэн гаршагтай альбом хамтаараа бэлдээ юм. Энэ альбом соо Гагаринай hонин дүрэ зурагууд, гүрэнэй мэдээсэлнүүд, статьянууд, космонавт тухай шүлэгүүд, дуунууд таарамжатай зохидоор багтаагданхай. Гагарин тухай открытканууд, марканууд оронхой. Хари оронуудаар айлшалжа ябаhаниинь харуулагданхай.

Хоёрдохи космонавт Титовой ниидэлгэ бүмбэрсэг дэлхэйе дүүрэн зэдэлжэ, баhал тэрэ ехэ баяр баясхалангай үдэрнүүдтэ энэ альбомой хоёрдохи бүлэгтэ зорюулагдажа, мүн hонирхолтойгоор нээгдээ бэлэй.

Мүнөө манай пионернүүд ахалагша пионервожата Сэсэгма Цыжиповагай ударидалга доро ехэ оролдосотойгоор hонин альбомойнгоо гурбадахи, дүрбэдэхи бүлэгүүдтэ космонавтнар Николаев, Попович тухай бэшэжэ, ехэ захата болгобо.

Энэ альбомой жэл үнгэрхэ бүри hонин болохонь дамжаггүй.

Мүн тэдэнэр Николаев, Попович тухай hонин витринэ зохёожо, hургуулиингаа ханада хадаба, Сентябриин 1-дэ бүхы hурагшадые суута космонавтнуудай уран хурса шарайнууд угтаба.

Ц. Номтоев.

Түрэл орон дотор

...НДРИЯН НИКОЛАЕВ ...ЮТАГТАА АЙЛШАЛНА

...БОКСАРА. (ТАСС). Баатар ...навт Андриян Николаев түрэл ...нютагтаа—Чувашай АССР-... ...лхаяа ошоод байна. Тэн... ...дүн зон нютагайнгаа суутай ...үнэнхэ зүрхэнhөө угта... ...аш арадай угалза гоёол... ...оёдог фабрикын хүдэл... ...шэд космонавт Андриян ...ыые халуунаар амарша...

...фабрикын уран нарин хү... ...эгшэ Екатерина Ар... ...на Андриян Григорьевичто ...гоёолтонуудые оёhон пу... ...бэлэглэбэ. Чуваш арадай ...шалаар хадамда ошохо ...наhанайнгаа нүхэртэ ...уулаад бэлэглэдэг байгаа ...

...монавт Андриян Николаев ...городой стадион дээрэ ...пионернүүдтэй хани халуунаар уулзаба. Нүхэдэйнгөө—Юрий Гагаринай, Герман Титовой, Павел Поповичой, өөрынгөө нэрэhээ нютагайнгаа пионернүүдтэ баяр хүргэбэ.

Скафандр үмдөөд, замбуулин дайдаар ниидэжэ ябаhан космонавтын дүрые А. Г. Николаевта үхибүүд бэлэглээ. Тиигээд Чувашай хүндэтэ пионер гэhэн нэрэ космонавт Николаевта олгогдобо.

Гадна КПСС-эй Чувашай обкомэй, Чувашай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор лётчик-космонавт А. Г. Николаев Чувашай АССР-эй ажалай алдаршалгын, баатаршалгын хүндэтэ дэбтэртэ түрүүлэн оруулагдаба.

ЭГЭШЭ ДҮҮ ХОЁР ХОРИН ЖЭЛ БОЛООД УУЛЗАБА

ВОРОНЕЖ. (ТАСС). Воронежой вокзал дээрэ hаяхан сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэмөөр уулзалга болобо. Анна Захаровна Шерстяных гэгшэ дүү хүбүүгээ —Николай Овсянниковые нюдэнэйнгөө нёлбоhо дуhаажа угтаба. Энэ түрэhэн дүү хүбүүниинь Польшоhоо ерэбэ гээшэ. Эдэнэр хорин жэлэй туршада бэе бэеэ харалсаагүй. Ямар тиимэ юрэ бусын ушар тохёолдоhон байгааб гээд асуухаар.

Энэ хэрэг Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ тохёолдоhон байгаа. Гитлерэй дээрмэшэд тэрэ үедэ ород, украин, поляк хүнүүдые богоолшолхоёо Германи абаашадаг hэн. Гитлерэйхидтэ богоолшологдохо хүнүүдэй тоодо найма наhатайхан Коля Овсянников орошоhон түүхэтэй. Энэ жаахан хүбүүн хатуу шэрүүн дайнай үедэ эхэ эсэгэhээ төөришэhэн юм. Гитлерэйхидэй тэдэниие вагондо hуулгаад, хүсөөр абаашажа ябаха үедэнь «дайсад элдэб муухайгаар хэhээхэ, зобоохо» гэжэ хүн зон хөөрэлдөө hэн ха. Тиихэдэнь энэ жаахан үхибүүн заатагүй тэрьедэхэ гэжэ шиидэhэн юм. Нэгэ таатай үе боложо, поездын аалидаха hамбаандань вагонhоо тэрэ hүрэжэ буугаа бэлэй. Тиигэжэ Польшын газарта буушаhан намтартай.

Белостокско воеводствын Ново-Александрово hууринда ажаhуудаг таряашан Юзефа Дымко гэгшэ Колиие гэртээ байлгаhан юм. Польшын hургуулиин багшанар, саашадаа тэрэнэй сугтаа ажалладаг нүхэдынь ехэ туhаламжа хүргэhэн байгаа. Иигэжэ Николай Овсянников экскаваторщигай мэргэжэлтэй болоо hэн.

Дайнай дүүрэhэнэй hүүлээр Анна Захаровна дүү хүбүүгээ бэдэржэ эхилбэ. СССР-эй Улаан Хэрээhэнэй, Улаан Хахад hарын бүлгэмүүдэй Союзда хандаhан байгаа. Хэды сагай үнгэрөөд байхада энэ Союзhаа баярламаар мэдээ абтаа бэлэй.

Тиигэжэ эгэшэ дүү хоёр хорин жэл болоод уулзажа, одоол hанаагаа амарhан байна.

...АРАГАНДА. «Караганда... ...комбинадай 22-дохи ... бүлэг слесарьнууд ... механигай орлогшо ...А. Гордиенкын хүтэлбэреэр ... түхеэрэлгэнүүдые олоор табиба. **Зураг дээрэ:** Н. А. Гордиенко, электрослесарь В. И. Бойцов гэгшэд ажаллажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Түмэр агтын түрүү жолоошон

(ЗУРАГЛАЛ)

Республикымнай ниислэл — Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой Зауда тосхондо баригдажа байгаа олон дабхар байшангуудай дундуур зурыhан замаар «ЗИЛ» маркын самосвалнууд иишэ тиишээ табилуулна. Текстильная үйлсын хойто талада баригдажа байhан табан дабхар гэрнүүдэй хажууда олохон тиимэ автомашинанууд зогсожо, барилгын элдэб материал: хирпиисэ, сонхын рама, гэрэй таhалгануудай үүдэ гэхэ мэтые буулганад.

—hайн даа, нүхэд. Саг болзортонь хэрэгтэй материал маанадтаа асарнат. Ажалнайшье урагшатай ябаха байха, —гээд «Бурстрой» трестын барилгын дүрбэдэхи управлениин ахалагша прораб Иван Степанович Давиденко жолоошодые урматайгаар угтана. Тиигэхэ зуураа, нүхэр Давиденко эдэ олон машинануудай дундаhаа нэгыень заажа, —энэ одоол найдабаритай машина,—гэбэ. Тэрэниие бүхы барилгашадта мэдээжэ болоhон Лука Борисович Калмыков жолоодоно. Шадамар эзэнэй гарта түмэр хүлэгшые ульгам байдаг юм,—гэжэ хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье тэрэнь шэб шэнээр харагдана, кабинынь хоёр хажуу үдэрэй наранда хүрин үнгөөр толоржо үзэгдэнэ. Кабинын зүүн хажууда «Коммунис ажалай ударник» гэhэн үгэнүүдтэй улаан туган хадаатай. Жолоошон Лука Борисович Калмыковтой хөөрэлдэжэ, ажал хүдэлмэри тухайнь hонирхоходо, олон үгэ дуугардаггүй,—ехээр хөөрэхэ юун байхаб даа, хэдэг ажалаа хээд лэ, автомобильдаа үдэр бүри hуугаад, хэрэгтэй ашаа хаана, ямар барилгада абаашаха даабари үгтэнэб, тэрэнииень дүүргээд лэ байгшабди,—гэжэ үсөөхэн үгөөр харюусаба.

Даруу түбшэн зантай түрүү хүдэлмэришэнэй хэжэ байhан ажалынь бусадта жэшээ болоно. Нүхэр Калмыковой «түмэр агтаараа» түйлаhан ажалайнь амжалта ехэ. Байгша оной түрүүшын хахадай туршада ашаа шэрэхэ найма hарынгаа түсэб дүүргээд, 400 гаран литр бензин алмаhан байха юм.

Буряадай совнархозой автотранспортна 1-дэхи конторын автомашинын жолоошодой дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ нүхэр Калмыков түрүүлжэ ябана. Ашаа шэрэхэ жэлэйнгээ түсэбые ноябриин 6-най үдэр болотор дүүргэхэ уялга сентябриин эхиндэ абаба.

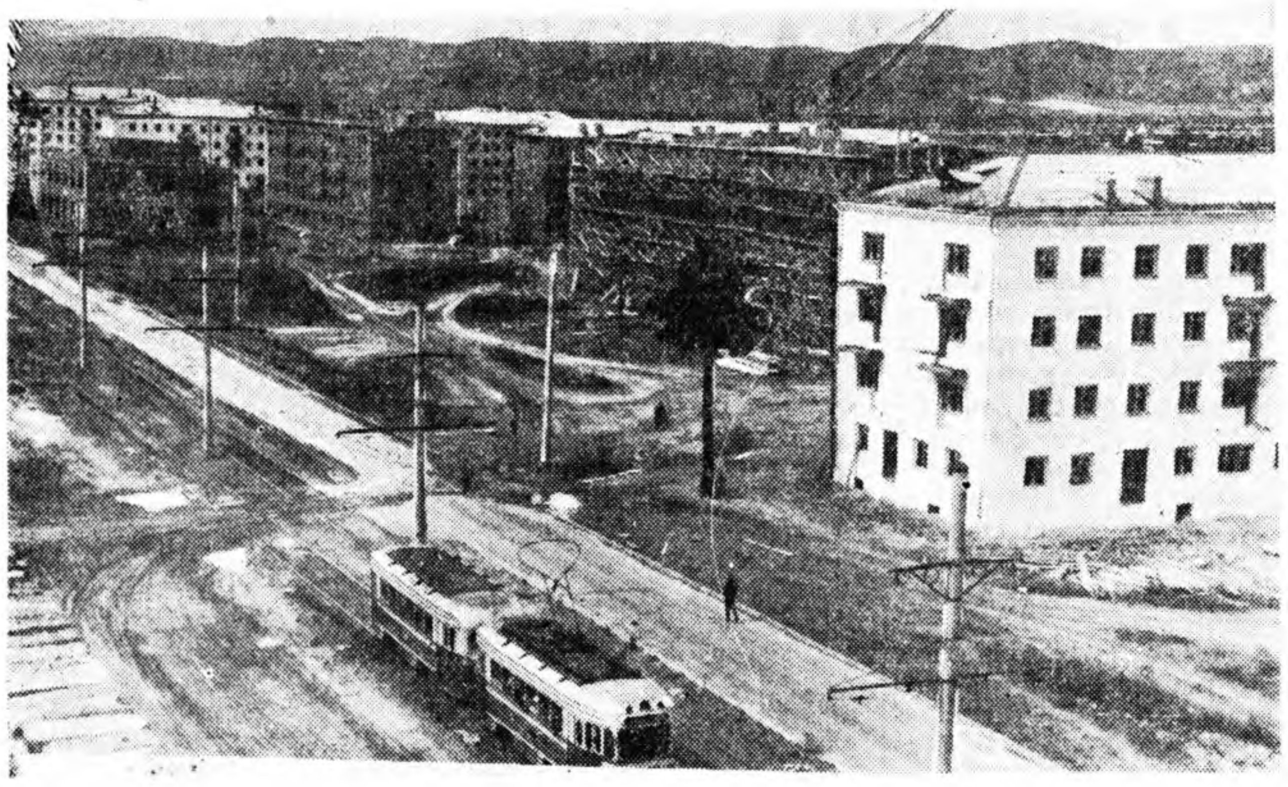
—Манай Лука Борисович хэлэhэн үгэдөө заатагүй хүрэжэ, абаhан социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхэнь лабтай. Энэ нүхэр ёhоор лэ зам заагшамнай болонхой,—гэжэ түрүү жолоошон тухайгаа автотранспортна конторын партийна эхин организациин секретарь Василий Николаевич Парамонов хөөрөө бэлэй. Мүнөө барилга дээрэ ерээд, нүхэр Калмыковой ажал хүдэлмэритэйнь танилсахада, парторгын иигэжэ магтаhаниинь hанаанда ороодхино. Лука Борисович түрүүшын хахад жэл соо ашаа зөөхэ халаанайнгаа даабари ходо 125—130 процент дүүргэдэг байгаа. Мүн август hараhаа эхилжэ 155—160 процентдэ хүргэдэг болоо. Нэгэ халаан соо 60 тонно элдэб ашаа зөөхын орондо 110—115 тонно зөөнэ.

Лука Борисович 25 жэл үлүүтэй сагта жолоошоноор ажаллаха зуураа, нэгэтэшье аян замай гурим хазагайруулаагүй юм. Анха түрүүн автомашинын жолоошон болоходоо, абаhан үнэмшэлгэ, нэгэдэхи номеройнь талон мүнөөшье болотор урданайхяараа хадагалагдаhаар.

Автомашинаяа нарин нягтаар абажа ябаха, ажалдаа амжалта түйлаха, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадлаха гэhэн социалис уялгаяа 1961 ондо нэрэтэй солотойгоор дүүргэhэнэй түлөө нүхэр Калмыков коммунис ажалай ударник гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө hэн.

Ш. Дагбаев.

Гэр байра баригшад

Республикын түб хото — Улаан-Үдэмнай үдэрһөө үдэртэ бүри болбосон, гоё һайхан боложо байна. Хуушанай нэгэ дабхар гэрнүүдэй орондо олон дабхар шулуун байшангууд бодожо, элһэ шоройтой, хотирхой бэтирхэй, уйтан, мухар үйлсэнүүд заһагдана.

Хотын гол үйлсөөр радиогой, геологуудай болон бусад шэнэ гэрнүүд бодожо, холоһоо угаа һүртэй һайханаар харагдадаг. Хайшаашье эрьен харахада, хүсэтэ «гарнуудаа» һарбайлгаһан кранууд тобойлдохо.

Илангаяа Үдэ голой урда эрьеые зубшан шэб шэнэ кварталнууд бодожо байнхай. Сэмбын фабрикаһаа нааша республикын түб больницын корпусууд жэрылдэдэг. Тэрээнһээ баруулжаа, трамвайн харгые зубшан, Октябрьска районой 6-дахи квартал баригдажа байна. Эндэхи дүрбэн дабхар олон квартиратай гэрнүүдэй зариманиинь ашаглалгада үгтэнхэй.

Дотороо водопровод, канализаци гэхэ мэтэ зүйлтэй, ууралаар дулаасуулагдадаг эдэ томо, һаруул байшангуудые хэд барина гээшэб?

«Бурстрой» трестын барилгын 4-дэхи управлениин хүдэлмэришэд эндэ ажаллана. Эдэнэр ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын, барилгын өөрынь үнэ доошолуулхын хойноһоо оролдоно. 20 бригада комплексноор хүдэлмэреэ эмхидхэдэг болонхой. Тингэһэнэй ашаар барилгын болзор хороогдоо, шанарынь һайжараа. Хүнүүд материална талаар урмашуулагдахадаа ажалдаа бүри абьяастайгаар хандана.

Энэ трестын арбан бригада коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Мүн үшөө 20 бригада хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байна.

4-дэхи управлениин С. И. Братчиковай бригада эрхим һайн ажалаараа республика дотор үнинэй суурханхай. Нүхэд А. Е. Островерхов, Ю. М. Изаксон, А. З. Хлызов, Ф. Т. Мартынов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадынхидай ажалые тэмдэглэмээр:

Управлениин 2-дохи участогай прораб Иван Семенович Давыденко иигэжэ хөөрэнэ:

— Манай участогай Ф. Т. Мартыновай даадаг бригадын хүдэлмэришэд муу бэшээр ажалладаг. Эдэнэр 28 һууритай столовын торхо бодхоогоод байна. Энэ столово 6-дахи кварталай зониие эдеэ хоолоор хүсэд хангаха үүргэтэй. Мүн энээнһээ гадна магазинууд, үхибүүдэй ясли, саад гэхэ мэтэ барилганууд эндэ хэгдэхэ юм.

Федор Тимофеевич Мартыновай бригада 60 квартиратай гэрэй хана бодхоожо байна. Федор Тимофеевич өөрөө дунда зэргын бэетэй, олон үгэгүй хүн. Үни удаан шулуушанаар хүдэлжэ, ехэхэн дүй дүршэлтэй болонхой. Мүнөө тэрэнэй бригадада гол түлэб залуушуул ажаллана.

Федор Тимофеевичэй, мүн управлениин бусад бригаданuудай хүдэлмэришэд түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, арад зондоо зохид һайн гэр байрануудые олоор барижа үгэхын тула оролдоно.

А. Данилов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Октябрьска районой 6-дахи кварталай барилга харуулагдана. 2. Барилгын 4-дэхи управлениин бригадир нүхэр Бородин практикада байһан студентнэртэ хирпиисэ табиха тухай заажа байна.

Авторай фото.

ФУТБОЛ

Уулзалга 1:1 тоотойгоор дүүрээ

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ Россин Федерациин «Б» класссай футболистнуудай ээлжээтэ уулзалга болобо. Манай республикын суглуулагдамал командатай наадахаяа Хабаровск городой команда ерээ. Энэ команда шадамар бэрхээр наададагаараа зоно, федераци соогоо мэдээжэ болоһоор үнихэнэй. Эдэнэр РСФСР-эй дамжуулгын кубогта хүртэжэ, хэдэн удаа зоно соогоо түрүү һуури эзэлһэн байха. 1960 ондо гансал Омскын «Иртыш» командада шуүгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлээ һэн. Тингэбэшье, үнгэрэгшэ жэлдэ дахинаа шалгаржа, баһал түрүү һуури эзэлһэн юм.

Мүнөө айлшаднай хэды очкотой, хэдыдэхи һуури эзэлжэ ябана хаб гэжэ хараад үзэе. 21 наадаһаа абажа боломоор 42 очкоһоо 31 очко абаад, хоёрдохи һуурида ана мана тулалдажа ябана. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай «Байкал» командынхид айлшадтаа хоёр удаа 1:0, 4:2 тоотойгоор шуүгдэһэн байна. Тиихэдэ энэ жэлдэ Хабаровск айлшалжа ошоһон улаан-үдынхид наадаяа 1:1 тоотойгоор дүүргэжэ ерээ бэлэй. Манай команда зонынгоо баруун городуудаар ябахадаа бирагүйгөөр наадажа, 18 очкотой болоод, 11-дэхи һуури эзэлһэн байна.

...Үдэшын эгсэ 5 часта ирагуу гоё хүгжэмэй аялга доро хоёр командын футболистнууд талмай дээрэ гүйлдэжэ гараба. Улаан-Үдын футболистнууд айлшадтаа баглаа сэсэгүүдые барижа, талмай дээрэ нэрьемэ альга ташалган зэдэлшэнэ. Тииһээр байтар нааданшье эхилээд, айлшаднай добтолжо оробо. Нааданай эхилһээр 4—5 минутын үнгэрөөд байхада айлшад гурба дахин бүмбэгэ буланһаа сохибошье, урагшагүйдөө. Манайшье, айлшадайшье добтологшод ээлжээ ээлжээгээр добтолбо. Нэгэ тиимэ шанга тулалдаанай болоходо, талмайн тэг дундаһаа бүмбэгэ тээшэ харайһан Игорь Ершов тэрэ бүмбэгэеэ гансааран урагшань сохи сохиһоор, айлшадтаа түрүүшын бүмбэгэ бэлэглэжэрхибэ. Энэнь нааданай эхилһээр 23 минутын үнгэрөөд байхада болоо. Нааданай түрүүшын хахадай дүүрэтэр алишье командань дахин тоо нээнгүй, амаралтада гараа.

Айлшадай добтологшод нааданай хоёрдохи хахадай эхилэн сасуу баһал шанга добтолго хэжэ, «Байкал» командынхидые мэгдэхээбэ. Бүхы командаараа улаан-үдынхидэй воротада дүтэлжэ ерээд, шангахан тулалдаан эхилээ. «Байкал» командынхид воротагаа хамгаалаабди гэжэ ябаһаар алдуу гаргажа, ялын бүмбэгэ сохюулха болоно. Энээниень һамбаашалһан айлшадшье хүхишэнхэй, гол хамгаалагша Росщупкин тэрэ бүмбэгэ сохихо болобо. Эршэтэй шангаар сохигдоһон бүмбэгэ вратарь Кучеругта баригдангүй, ворота руу орошобо.

Һонирхолтой энэ наадамнай 1:1 тоотойгоор дүүрэжэ, команда бүхэн нэжээд очко өөһэд өөһэдтөө бэшүүлбэ.

Зураг дээрэ: нааданай үе харуулагдана.

Т. Бадмаин.

Хатар наада харуулһаар

Хүдөө ажахын халуун хүдэлмэриин—үбһэ, таряа хуряалгын эхилһэн сагһаа хойшо Хяагтын аймагай Хүдэрын соёлой байшангайхид ажалшадай эрилтэ гүйсэд хангаха зорилгоор тусхай агитбригада эмхидхэһэн юм. Соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд М. Лопоева, И. Жамьянов, сомоной Соведэй түрүүлэгшэ И. Степанов болон бусад энэ бригадада эдэбхитэйгээр хабаададаг. Тэдэнэр мүнөө аймагайнгаа колхоз, совхозуудаар ябажа, хатар наада харуулна.

В. Жигжитов.

Һайшаалтай үүсхэл

Буряадай хэлхээ холбооной управлениин «Союзпечатиин» таһаг түрүүшынхеэ газетэ-плакат хэблэн гаргаа.

Хэблэл тараалгаар ехэ дүй дүршэлтэй болоһон Галуута Нуурай хэлхээ холбооной отделениин начальник нүхэр Воробьевой онол арга плакатада дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнхэй. Хэблэл тарааха, ушар ёһыень ойлгуулха ябадалда туһалха тусхай соведые Сэлэнгынгээ аймаг соо анха түрүүн байгуулаа. Тэрэнь 1962 оной газетэ, журналнуудые тараалгада эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулаа.

Сагай уларил

Гидрометбюрогой мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, урда аймагуудта хура бороон орохо. Зүүн зүгһөө һулаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 6—8, үдэртөө 16—18 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Сентябрийн 12—13-най үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта бага зэргэ бороо орохо. Зүг бүхэнһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө хоёр градус хүйтэнһөө 3 градус хүрэтэр дулаарха, үдэртөө 15—20 градус дулаан байхаар хараалагдана.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной сентябриин 11.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

Аюултай хэлсээ[н]

Францыин президент де Голль гэгшын ФРГ ерэһэн тухай Франциин, Баруун Германиин хархис хэблэлдэ ехэ анхарал табигдана. Генерал канцлер хоёрой уулзалга «түүхэтэ» удха шанартай, энэ уулзалга хадаа Франци Баруун Германи хоёрой хоорондохи «хани барисаанай хэтэ мүнхэ» байһаниие гэршэлнэ гэхэ мэтээр хэблэлдэ бэшэгдэһэн байха юм.

Эдэ хоёр гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд өөһэдөө энэ уулзалгые һайн талаһаань харуулха, Франци Германи хоёрой «хани барисаан» саашадаа бата бэхи байха гэһэншүүгээр тодорхойлхо хүсэлтэй байгаа бшуу.

Зүгөөр Франци Баруун Германи хоёрой хоорондо зүрилдөөтэй асуудалнууд олон юм. Жэшээлхэдэ, канцлер Аденауэрэй тээсгэн Франци ошоходонь, тэндэхи хүн зон ехэ зэбүүрхэлтэйгээр угтаа һэн. Гитлерэй дээрмэшэдэй Франциин газар дээрэ добтолон ороһониие Франциин олонитэ мартаагүй.

Аденауэрэй Франци ошоһонһоо хойшо хоёр һара үнгэрбэ. Гэбэшье Франциин патриодуудай баримталдаг хараа шугам хубилаагүй. Де Голль Аденауэр хоёрой хэлсэн сэрэгэй-политическэ үгэсөөн болоно гэжэ «Нуво Кандид» гэдэг журнал бэшэһэн байна. Франци Баруун Германи хоёрой үгэсэлгэ Советскэ Союзда, бусад социалис оронуудта эсэргүүгээр зорюулагданхай. Үни удаан сагай туршада коммунис можын оронууд тушаа ябуулха хамтынгаа политикые тодорхойлхо зорилго Франциин президент Бонной канцлер хоёр табяа бшуу гээд, «Дейче цейтунг» газетэ бэшэбэ.

«Европын политическэ союз» бии болгохо һанамжые Франциин президент һайшаана, тиигээд «Бага Европодо» хүтэлбэрилхы үүргэтэй байха һэдэлгэ гаргана гэжэ гадаадын оронуудай хэблэлдэ онсолон тэмдэглэгдэнэ. Хэзээб даа нэгэтэ Франци хойшоо гараха байха. Юуб гэхэдэ Бонной хүтэлбэрилэгшэд Баруун Германиие Европодо шиидхэхы үүргэтэй болгохо хүсэлтэй.

Германиин асуудалые эбэй ёһоор шиидхэхэ, энэ үндэһэ һуури дээрэ Баруун Берлинэй байдалые һайжаруулха асуудалые де Голль буруушаадаг юм. Франциин президентын иимэ хараа шугамтай байһанда Бонной хүтэлбэрилэгшэд дуратай. Бундесверые атомна зэбсэгтэй болгохо гэһэн Баруун Германиин сэрэгэйхидэй зорилгые Франциин президент мүн лэ дэмжэдэг байна бшуу. Өөрын ядерна зэбсэгтэй болохо талаар хоёр ороной сугтаа оролдолго гаргаха тухай нюуса хэлсээнүүдэй үедэ хөөрэлдэхэ байха гээд Бонной хэблэлэй хүдэлмэришэд һанамжална.

Гэхэтэй хамта «Европын политическэ союз» тухай хөөрэлдэхэдөө Англиие тэдэнэр дурданагүй. Тус союзые Англиин хабаадалгагүйгөөр эмхидхэхээр хараалагдана гэжэ Баруун Германиин хэблэлдэ бэшэгдэнэ.

Гадаадын оронуудай хэблэлэй мэдээсэһээр, Франциин, ФРГ-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй хэлсээнүүдтэ «нийтын дэлгүүртэй» холбоотой асуудалнууд гол һуури эзэлнэ. Мүн эдэшье асуудалнуудые зүбшэхэдөө тэдэнэр Англиие баһал дурдангүй гарана. Хэрбээ Франциин, ФРГ-гэй эрилтэнүүдые Англиин дүүргэхэ һаань, тэрэниие «Европын экономическа нэгэдэлдэ» абажа болохо гээд, хэлсээндэ хабаадагшад тоолоно. Франциин, ФРГ-гэй табиһан эрилтэнүүдые Англиин дүүргэхэ болоо һаань, Британиин нэгэдэл һандаран һалаха ушартай болохо юм. Англиин премьер Макмиллан канцлер Аденауэр хоёрой һаяшаг бэшэг абалсаһаниие һаная. «Нийтын дэлгүүртэ» орохо тухай хэлсээнүүдтэ Баруун Германи Англиие дэмжэхэгүй гэжэ Аденауэр Макмилланда тиихэдэ бэшэһэн юм. Энэ бэшэгынь Макмилланда хэглэһэн сохилто болоно гэжэ Англиин хэблэл тоолоһон байна. Иигэжэ Англи хадаа Европын хоёрдохи зэргын гүрэн болохоор хараалагдана бшуу гэжэ «Дейли экспресс» газетэ бэшэбэ. Баруун Германи Франци хоёр хараалагдажа байһан сэрэгэй-политическэ союзда Англиие оруулхагүй хүсэлтэй гэжэ телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ Аденауэр тэмдэглэһэн байгаа.

Эдэ баримтанууд ямар юумэ тодорхойлноб гэхэдэ, НАТО-до хабаададаг гүрэнүүдэй хоорондо ехэ зүрилдөөнүүд бии байна бшуу. Бонн хадаа Европын хэрэгүүдтэ хүтэлбэрилхы үүргэтэй байгаад, Англиин [...] һые хараада абалсахаг[...] һэн зорилготой. Тииг[...] Бонной хүтэлбэрил[...] һүүлэй һүүлдэ Франци[...] рилгонуудтай тааралд[...] байна. Бонной хүтэлбэ[...] шэд яахадаа мүнөө Фра[...] правительстватай һа[...] наб гэхэдэ, тэдэнэр [...] түримхэй холын х[...] зорилгонуудые бэелүүл[...] дэлгэтэй.

Франци Баруун Г[...] хоёрой хэлсээнһээ шал[...] жа, Европын байдал [...] дуу шанга болоно. [...] ФРГ-гэй милитари[...] толгойгоо үргэнэ бшуу. [...] ци Баруун Германи [...] «хани барисаан» хэ[...] аюул тохёолдуулнагүй [...] Аденауэр худал хүүр[...] мэдүүлээ һэн. Зүгөөр [...] циин, Баруун Германи[...] тэлбэрилэгшэдэй комму[...] да эсэргүү хэмжээ[...] абаха һэдэлгэтэй байһ[...] хэндэшье мэдээжэ.

Советскэ Союзда э[...] гээр эмхидхэгдэһэн эл[...] лэглэлнүүдэй бута с[...] һон тухай энэ хорото [...] үүсхэгшэд мартаа гээ[...] Социалис можын орон[...] үзэн ядадаг, эб [...] далай, хүгжэлтын [...] дайсад иимэ харата [...] ааша гаргаха байна.

Франци Германи [...] хани барисаан тухай [...] болоо һаа, эдэ хоёр [...] дай арад зон имагта[...] дөө иимэ хани барисаа[...] тоожо шадаха.

Д. БОЧА[...]

(ТА[...])

Дэлхэйн саанаһаа

Түрүүшын космонавт Данида айлшална

КОПЕНГАГЕН, сентябриин 7. ТАСС-ай корреспондент А. Павлов мэдээсэнэ:

Ю. А. Гагарин гурбадахи үдэрөө Данида айлшалхадаа һурагшадай спортивна заншалта һайндэр ошожо хараба. Энэ һайндэр Копенгагенай стадионуудай нэгэндэ болоо.

Замбуулин дайдын баатарые тэндэ сугларагшад халуунаар угтаба. Ю. А. Гагарин өөр тухайгаа, спортивна бэлэдхэл яажа хэдэгээ, совет пионернүүдэй, һурагшадай ажабайдал, һуралсал тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Удаалуулан спортивна парад болоо.

Һүүлээрнь Ю. А. Гагарин һамгантаяа Даниин ниислэлэй эдеэ хоолой промышленностиин ехэ предприяти ошожо хараба. Тэндэ таба мянга гаран хүн ажалладаг байна.

Заводой профсоюзна организациин түлөөлэгшэ Фосс гэгшэ Советскэ космонавтые амаршалба. «Манай бүмбэрсэг дэлхэйн түрүүшын космонавтын хүдэлмэришэн байһанда омогорхонобди. Шинии, Юрий Гагарин, хүдэлмэришэдэй дундаһаа гараһанда бидэнэр, хүдэлмэришэд баярланабди, омогорхонобди. Шаажанаар хэһэн заанай дүрсые өөһэдынгөө бэлэг болгон баринабди. Энэ бэлэгые абажа ябахадаа амжалтатай һайн байха» гэжэ профсоюзна организациин түлөөлэгшэ хэлэбэ.

Хэмэл одониие хаража байдаг астрономическа станци Рунда Скоуда бии юм. Үдэ багта Ю. А. Гагарин, тэрэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүд энэ станциие хараһан байна.

Ю. А. Гагаринда зорюулагдаһан дамжуулга Даниин телевиденеэр харуулагдаба.

Даниин правительство дэлхэйн түрүүшын космонавтын хүндэлэлдэ үдэшэлэн уулзалга хээ.

**

КОПЕНГАГЕН, сентябриин 8. ТАСС-ай корреспондент А. Павлов мэдээсэнэ:

Советскэ космонавт Ю. А. Гагарин Даниин арадай ажабайдалтай дүрбэдэхи үдэрөө танилсажа байна.

Үдын урда тээ Ю. А. Гагарин фолькетинг (парламент) ошобо. Түрүүшын космонавтын хүндэлэлдэ фолькетингын президиум сайлалга хэбэ.

Удаалуулан Юрий Гагарин Даниин компартиин хүтэлбэрилэгшэдтэй, ниислэлэй партийна эдэбхитэдтэй уулзаа.

Коммунис партиин хүтэлбэриин гэрэй урда тээ хэдэн зуугаад хүнүүд сугларжа, Ю. А. Гагаринние «ура» хашхаралдан, ехээр альга ташажа угтаба.

Даниин коммунис партиин түрүүлэгшэ Кнуд Есперсен Даниин коммунистнуудай нэрэһээ Юрий Гагаринние амаршалаа. «Ланд ог Фольк» газетын главна редактор Вилли Карлссон геройдо уран зураашa Бидструпай «Гагарин—Копенгагенда эрхимээр айлшалагты» гэһэн зурагые бэлэглэбэ.

Конгын премьер-министрэй мэдүүлгэ

ЛОНДОН, сентябриин 8. (ТАСС). Конгын Республикын премьер-министр Сирил Адула Леопольдвильдэ үсэгэлдэр мэдүүлгэ хэбэ. Анголодо байдаг Португалиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй Конгын газар тээшэ нэбтэрэн орохо ябадалые болюулхын түлөө Конгын правительство бүхы хэмжээнүүдые хэрэглэхэ гээд тэрэ мэдүүлбэ.

Португалиин сэрэгүүд Конгын газарта хэды дахин ороһон байна. Гэбэшье Конгын правительство мүнөө хүрэтэр ямаршье хэмжээнүүдые [...] гүй гээд Адула тэм[...] Яахадааб гэхэдэ, хилы[...] гуур, ямар газараар [...] тухай үшөө хүсэд то[...] логдоогүй, байһан юм. [...] Рейтер агентство мэд[...] Португалиин правите[...] һаяшаг эзэрхэг түримхэ[...] хатай ното гаргаа. Ти[...] Конгын правительство [...] хай баримталдаг хара[...] маа хубилгаха ушарта[...] бо гээд премьер-министр[...] дэглээ.

Голландиин парламентын шиидхэбэри

ГААГА, сентябриин 8. (ТАСС). Баруун Ирианай хүтэлбэриие Индонезиин мэдэлдэ үгэхэ тухай Голланди Индонези хоёрой хоорондохи хэлсээе Голландиин парламентын доодо палата үсэгэлдэр баталба.

Энэ шиидхэбэриие [...] хын түлөө 127 хүн дууг[...] 9 хүн энээниие буруу[...] байна. Зүгөөр энэ хэлс[...] хай хуулиин проектые [...] ментын дээдэ палата [...] юм.

Партизанууд дайсадтаа шанга сохилто хэбэ

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 9. (ТАСС). Сайгондо сентябриин 7-до правительственна коммюнике тунхаглагдаа. Винь-Бинь провинцидэ партизануудта эсэргүү ехэ байлдаанд[...] Вьетнамай 42 хинан [...] шэд сентябриин 5-да [...] 34 хүн шархатаа гэжэ [...] хэлэгдэнхэй.

Франци Баруун Германи хоёрой „Хани бар[исаан]" бэелүүлэгдэжэ эхилбэ

МЮНХЕН, сентябриин 8. (ТАСС). ДПА агентствын мэдээсэһээр, Бад Рейхен Халльһаа, Берхтесгаденһаа гараһан немец тусхай сэрэгшэдэй хоёр батальон мүнөөдэр [...] ошохонь. Саарбрюккен[...] дуур оршодог Битш[...] Франциин полигон д[...] лохо маневртэ эдэнэр [...] даха байна.

„У—2", „Б—57" түхэлэй самолёдууд Австралида байха болобо

КАНБЕРРА, сентябриин 8. (ТАСС). «У-2», «Б-57» түхэлэй Америкын самолёдууд удаадахи неделидэ Австрали ерэхэнь. Энэ самолёдууд Австралида, тодорхойлбол[...] ридохи аэродром дээр[...] байха юм гэжэ авиац[...] нистр Фейрбэрн мэдэ[...]

ОАС-ай алууршадые сүүдлэбэ

ПАРИЖ, сентябриин 8. (ТАСС). Үнгэрэгшэ жэлэй сентябрьда Франциин президент де Голлиин ами наһанда добтологшодой хэрэг хараһан сүүд Труа городто дүүрэбэ. Президентын Парижһаа өөрынгөө байдаг газарта ошожо ябаха үедэ энэ добтолго хэгдэһэн юм. Машинын ябажа гараха шоссе харгы доро алууршад тэһэрдэг зүйл хэһэн байгаа. Зүгөөр де Голлиин машина айхабтар түргөөр ябаһан байжа, генерал осолтоогүй һэн.

Хорото добтолго хэгшэдэй гол гэмтэниинь болохо Мануури хорин жэлэй туршада түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдээ. де Виллеманди, Бельвизи, Рувьер гэгшэд 15 жэл түрмэдэ һууха, Барбанс 10 жэл һууха болобо. Энэ хорото хэрэгтэ хабаадаһан зургаадахи хүниинь—Кабан де Ла Прад мүнөө үедэ үшөө баригдаагүй хоргодожо ябана. Энэ гэмтэн бүхэли наһаараа түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдээ.

Гэмэйнь онсо аюултай байһаниие хараадаа абажа, гэмтэн Мануури гэгшые саазалан алаха эрилтэ прокурор табиба. Де Виллеманди гэмтэниие бүхэли наһаарнь түрмэдэ һуухаар шиидхэхэ ёһотой гэжэ прокурор хэлэһэн юм. Харин тэндэхи сүүд эдэ гэмтэд тушаа халирхай шиидхэбэри гаргаһан болоно бшуу.

ОАС-ай дээрмэшэдые хэһээхэ хэрэгэй гарахада сүүдэй органууд хэрэглээшэгүй янзатайгаар хандадаг гээд Франциин демократическа олонитэ тэмдэглэнэ. «Зэбсэгжэмэл нюуса организациин толгойлогшодой нэгэн байһан, урдань генерал ябаһан Салан мниил түрмэдэ һууха болоһон юм. Гэхэтэй хамта олонитэ зон Саланиие буудан алаха эрилтэ табиһан байгаа. Энэ харата муухай генералай хүтэлбэреэр хэдэн зуугаад французууд, Алжирай хүн зон алуулһан юм гээд хэблэлдэ бэшэгдэнэ.

Герой-космонавт Герман Титов Югослави ошохонь

ФНРЮ-гэй правительствын уряалаар лётчик-космонавт Г. С. Титов һамгантаяа энэ оной сентябриин 11-һээ[...] рэтэр Югославида [...] хань.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Манай адрес, телефон[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. [...] ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редакто[...] 32-74, ответ. секретаря — 27-37, отделов партийной жи[...] пропаганды — 24-74, сельского хозяйства и советского с[...] тельства — 47-59, промышленности, транспорта, информа[...] 35-14, культуры, литературы и искусства — 34-05, [...] и рабселькоров — 40-49, отдел переводов и корректор[...] — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междугоро[...] переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства кул[...] Бурятской АССР.

Н00973. Зак. № 3427.